

Kulturplan

SÖRMLAND 2012-2014

LANDSTINGET
SÖRMLAND

Layout:

Catarina Turén, Sörmlands Museum

Publiceringsdatum:

2011-11-11

Innehållsansvarig:

Mikael Palo, Kultur & Utbildning, Landstinget Sörmland

Omslagsbild:

Dansprojekt på Gripsholmsskolan med danskonsulent
Eva Perbrand Magnusson.

INNEHÅLL

Förord – inledning	5	<i>Använd samlingarna!</i>	27
Bakgrund	6	<i>Webben</i>	28
Kultursamverkansmodellen – grund och förutsättningar	6	<i>Barn och unga</i>	28
Arbetet med kulturplanen	6	<i>Målgrupp Äldre</i>	28
Kulturpolitiska utgångspunkter	7	<i>Personer med funktionsnedsättning</i> – <i>deras historia och delaktighet</i>	29
Nationella mål	7	<i>Människors egna berättelser – allas historia</i>	29
Landstinget Sörmland – Styrning och regionala mål	7	<i>Offensiv kulturmiljövård</i>	30
<i>Styrning och uppföljning</i>	7	Regional arkivverksamhet	31
<i>De regionala kulturmålen, uppdragen och prioriteringarna</i>	8	Arkivscenen	31
<i>Nämndens/förvaltningens grunduppdrag inom kultur</i>	8	<i>Regional arkivverksamhet – Föreningsarkivet i Sörmland</i> <i>och Företagens arkiv i Sörmland</i>	31
De kommunala kulturmålen i Sörmland	9	Utvecklingsområden regional arkivverksamhet	32
Sammanhanget i Sörmland – Samhället och kulturen 10		<i>Barn, unga och äldre</i>	32
Historiskt perspektiv	10	<i>Kända och använda</i>	32
Nutidsperspektiv	11	<i>Särskilt riktade områden</i>	33
Omvärldsperspektiv	12	<i>Tillgänglighet</i>	33
Kulturen i Sörmland – gemensamma strategiska ståndpunkter för den regionala kulturen	13	Regional museiverksamhet - Samtidskonst	34
Gemensamma regionala utvecklingsområden	16	Konstscenen	34
Professionell teater-, dans- och musikverksamhet	17	<i>Konstmuseer och konsthallar</i>	34
Teater-, dans- och musikverksamhet	17	<i>Gallerier, konstföreningar och konstnärskollektiv</i>	34
<i>Teaterscenen</i>	17	<i>Konstnärer</i>	35
<i>Dansscenen</i>	17	<i>Information, pedagogik och utbildning</i>	35
<i>Musikscenen</i>	17	Regional konstmuseiverksamhet – Eskilstuna konstmuseum	35
Regional teater-, dans- och musikverksamhet - Scenkonst Sörmland	18	Utvecklingsområden samtidskonst	36
Utvecklingsområden	18	<i>Förnyad strategi</i>	36
<i>Barn och unga/skola</i>	18	<i>Ökat utbud, nya arenor och samarbeten</i>	36
<i>Gränsöverskridande verksamhet</i>	18	<i>Barn och unga</i>	37
<i>Interregional och internationell verksamhet</i>	20	<i>Stöd till konstnärer och konsten som näring</i>	37
<i>Interkulturell verksamhet</i>	20	<i>Genreöverskridande - samtidskonst</i> <i>och kulturarv/historia, film, dans och scenkonst</i>	37
<i>Samarbeten</i>	20	Konst- och kulturfrämjande verksamhet	38
<i>Teater- och musikteaterverksamhet</i>	20	Konstfrämjande	38
<i>Dansverksamhet</i>	21	<i>Länskonstkonsulenten i dag</i>	38
<i>Musikverksamhet</i>	21	Utvecklingsområden	38
<i>Webb/publikarbete</i>	22	Dansfrämjande verksamhet	38
<i>Nya arenor</i>	22	<i>Regional dansverksamhet - Dans i Sörmland</i>	38
<i>Etablering i nya lokaler</i>	22	Utvecklingsområden	38
Regional museiverksamhet – Historia och kulturarv	23	<i>Barn och unga/skola</i>	38
Kulturarvscenen	23	<i>Tillgänglighet</i>	39
<i>Museerna</i>	23	<i>Samarbeten</i>	39
<i>Civilsamhället</i>	23	<i>Interkulturell verksamhet</i>	39
<i>Kulturmiljövården</i>	23	<i>Interregional och internationell verksamhet</i>	39
<i>Arkiven och hemslöjden</i>	24	Filmkulturell verksamhet, särskild inriktning på barn och unga	40
Regional museiverksamhet - Sörmlands Museum	24	Regional filmverksamhet - Film i Sörmland	40
Utvecklingsområden	24	<i>Barn och unga/skola</i>	40
<i>Fördjupad samverkan – Kulturarvsforum</i>	25	<i>Talangutveckling</i>	40
<i>Historien i Sörmland</i>	26	<i>Arenor för filmvisning</i>	40
<i>Nya arenor - nya utställningar - nya former</i>	26	<i>Samarbeten</i>	41
<i>Mötesplats Sörmlands museums nya hus</i>	26		

Hemslöjdsfrämjande verksamhet 42

Slöjdscenen 42
 Regional hemslöjdsfrämjande verksamhet
 - läns hemslöjds konsulenterna 42
 Utvecklingsområden hemslöjd 43
 Slöjd för och med barn och unga 43
 Utveckla slöjden och kulturarvet som en del av de kulturella och kreativa näringarna 43
 Utveckla nya arenor för slöjd 44
 Slöjden i det mångkulturella samhället 44
 Slöjdens material och teknik
 - *historiska ingångar och hållbar utveckling* 44
 Kultur och hälsa 44

Regional biblioteksverksamhet 45

Regional biblioteksverksamhet Länsbiblioteket Sörmland 45
 Biblioteken i Sörmland 45
 Utvecklingsområden 47
 Läsande 47
 Digital delaktighet 47
 Marknadsföring 47

Särskilda perspektiv i kulturplanen 48

Kultur och hälsa 48
Jämställdhet 48
Mångfald 48
Barn och unga 48
Kulturskapares villkor 49
Delaktighet 49
Tillgänglighet 49
Hållbar utveckling 49
Regional utveckling 50
Demokratisk funktion 50
Samverkan med civilsamhället och kommuner 50

Folkbildningen i Sörmland 51

Kreativa och kulturella näringar - KKN 52

Samverkan avseende kulturplanen och framöver inom länet 54

Samverkan mellan Landstinget Sörmland och kommunerna 54
 Samverkan mellan Landstinget Sörmland och kulturlivet 55
 Samverkan mellan Landstinget Sörmland och staten 55

Kulturplanearbetets framtida struktur i Sörmland 56

Organisation 56
Ekonomiska ställningstaganden 56

Uppföljning och utvärdering 58

FÖRORD - INLEDNING

Du ser Landstinget Sörmlands första regionala kulturplan framför dig. En plan som försöker spegla kulturen, dess ambitioner och möjligheter utifrån ett regionalt perspektiv. Det är en plan som är framtagen i samverkan med kommuner och i samtal med kulturlivet. Inte alltid på det sätt som vore önskvärt, men ett steg i rätt riktning. Det är en plan som syftar framåt med ett medvetet brett anslag. Ambitionen har varit att skapa en strategisk kulturplan, som i huvudsak pekar ut områden och inriktningar som det regionala kulturlivet kan gå in i framtiden utifrån. Vår utgångspunkt har varit att arbeta med en kulturpolitik som innebär ett samspel med dem som ska involveras – de professionella kulturskaparna, medborgarna och särskilt barn och unga.

Huvudsyftet med kulturplanen är att tjäna som underlag för en fortsatt dialog med kommuner och kulturskapare, och som ett regionalt verktyg och underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet. Men också som ett redskap i dialogen med Kulturrådet, andra regioner och staten. Kulturarbetet i Sörmland behöver samverkan mellan statliga, regionala och kommunala prioriteringar. Därtill behövs en förbättrad kontakt och ett utökat utbyte med kulturskapare och andra intressenter i kulturlivet, Länsstyrelse, Regionförbundet m fl. En central del av kulturpolitisk samverkan är att se de olika kompetenser och möjligheter som finns, både för att bejaka befintliga strukturer och resurser, men också för att tydliggöra det gemensamma behovet av utveckling, metoder och dialog för framtida prioriteringar. Kulturplanen kan verka oprecis och utan tydliga svar på frågan hur, och samtidigt i andra delar mer precis med tydlig profil. Målet med planen är att visa att de utvecklingsmöjligheter som anges i planen är viktiga. På vilket sätt och hur prioriteringen ska göras, blir en fråga för den fortsatta samverkans- och samrådsprocessen. Detta är en av de stora fördelarna med samverkansmodellen. Samtidigt ska de regionala institutionerna ha utrymme att ut-

vecklas, och vara inkluderade i en regional kulturpolitik. Här finns kompetens och ett regionalt uppdrag att ta med in i framtiden, att ta vara på i nya satsningar, att lära av och med.

I kulturplanen är några kulturskapare och kulturintressenter omnämnda, men absolut inte alla. Det är svårt, på gränsen till omöjligt att ta med alla som verkar i länets kulturliv, och det har inte heller varit syftet. Viktigare har varit att arbeta med att identifiera strategiska områden som beskriver angelägna förhållanden och processer snarare än enskilda grupper och aktörer. Detta innebär inte att de samtal som bildat underlag för planen inte finns med, utan dessa ligger till grund för många överväganden och inriktningsbeslut, och kommer att vara en del av den fortsatta dialogen.

Det framhålls ibland att kulturen har ett egenvärde, kultur för kulturens egen skull. Det är inte fel, men inte heller en absolut sanning. Ett rikt kulturliv behöver ge plats för en bred ansats, med uppdrag av skilda karaktärer, bred finansiering, och där både professionella och amatörer kan verka, utvecklas och lära av varandra. Liksom idrotten behöver både spets och bredd för att säkra framtiden, behöver kulturen det. I Sörmland ser vi också vikten av kulturens roll för regional utveckling. Detta måste få ta sig uttryck i ett samspel mellan politik och kulturskapare, mellan kultur och näringsliv och mellan det lokala och det regionala. Så formas kulturpolitiken i Sörmland framöver.

Åsa Kratz

*Ordförande Nämnden för Kultur, utbildning
och friluftsvverksamhet*

Mikael Palo

Kulturchef Landstinget Sörmland

BAKGRUND

Kultursamverkansmodellen – grund och förutsättningar

Den nya samverkansmodellen är en kulturpolitisk reform, fastställd i lag av riksdagen i december 2010. Utformningen av lagen baseras på de statliga utredningarna ”Tid för kultur” (SOU 2009/10:3) och ”Spela samman” (SOU 2010:11). Syftet är:

- att ge regionerna större inflytande över utvecklingen och fördelningen av den statligt finansierade regionala kulturen
- att öka det regionala och lokala kultur-engagemanget och på så sätt ge medborgarna kultur av hög kvalitet
- att utveckla dialogen och samspelet mellan nationell, regional och lokal nivå, liksom det interregionala samt internationella samarbetet.

De nationella kulturpolitiska målen har sedan många år varit basen för kulturpolitiken. Den nu beslutade samverkansmodellen ska även framledes bygga på de fastställda nationella målen, men nu med grund också i regionala förutsättningar och mål.

Idag avgör staten vilka regionala kulturinstitutioner, och vilken kulturverksamhet som är berättigade till statliga kulturmedel. Den nya modellen innebär att landsting som ingår i modellen ska upprätta en kulturplan. Planen utgör grunden för Kulturrådets beslut om fördelning av statliga kulturmedel till landstinget, i form av ett samlat medelsbeslut till Landstinget som sedan ansvarar för fördelningen till regional kulturverksamhet i länet.

Uppdraget är att beskriva de prioriteringar som landstinget vill göra i fråga om regional kulturverksamhet som ska få statligt stöd. Det ska också visas hur den regionala verksamheten förhåller sig till målen, och hur verksamheterna ska finansieras; statligt, regionalt, kommunalt eller med annan finansiering, i enlighet med kulturplanens mål och riktlinjer.

Kulturplanen ska vara ett levande dokument som ska omprövas och utvecklas. De områden som berörs av den statliga finansieringen är angivna i lagen, vilket inte hindrar att den regio-

nal verksamheten också kan omfatta andra områden. Kulturplanen ska präglas av regionens egna förutsättningar och särart. Den tas fram i samverkan med länets kommuner, och i samråd med civilsamhället, dvs den ideella sektorn och det fria professionella kulturlivet. Den är en gemensam strategisk plan för kulturutvecklingen och utgör ett underlag för dialog om de statliga bidragen till den regionala kulturverksamheten.

Arbetet med kulturplanen

Kulturplanen ska tas fram i samverkan med den kommunala nivån och i samråd med civilsamhället. Det ska ske i dialog med såväl den politiska nivån som den kulturproducerande och kulturutövande. Dialogen är en arbetsmodell som ska ge utrymme för visioner, idéer och kreativitet för alla deltagare.

Initialt användes de regionala mötestillfällena mellan regionens och kommunernas kultur-tjänstemän för att presentera samverkansmodellen, diskutera upplägg av arbetet, och ta fram de olika stegen i arbetet. Gemensamt konstaterades att det inte fanns en samlad bild av kulturlivet i Sörmland, inte fullständig ens på kommunal/lokal nivå. En kartläggning blev därmed en grundläggande faktor att bygga arbetet på. Med detta som bas har dialogen i Sörmland genomförts med kommunerna parallellt inom förtroendevalda- och tjänstemannasidan, samt med civilsamhället genom inbjudan till möten i varje kommun med kommun och landsting som gemensam avsändare. Kulturskapare/utövare, föreningar, studieförbund, intresseorganisationer, politiker och kulturintresserade invånare har bjudits in till dialogmöten. I dessa dialogmöten har ett stort antal kulturaktörer identifierats och synliggjorts, både lokalt och regionalt. Många förslag, idéer och synpunkter har fångats upp från olika aktörer och intressenter. Dessutom har regionalt verkamma företrädare för civilsamhället bjudits in till dialogmöte. Med länsstyrelsen har särskilda möten genomförts inom dess intressesfär. Sammantaget har cirka 600 deltagare fått diskutera, ge synpunkter och bidra till arbetet med att ta fram kulturplanen.

Den regionala nivån har vid ett flertal tillfällen fått information och möjlighet att diskutera kulturplanen, dess innehåll och utformning. Tillsammans med det regionala arbetet har detta resulterat i den kulturplan som nu föreligger, och som efter behandling i Nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet fastställs av Landstingsfullmäktige i Sörmland.

KULTURPOLITISKA UTGÅNGSPUNKTER

Kulturplanen för Sörmland utgår från nationella, regionala och lokala kulturpolitiska mål enligt nedan.

Nationella mål

De av riksdagen fastställda nationella målen beskrivs i en portalparagraf:

"Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling."

För att uppnå målen anges att kulturpolitiken ska:

- Främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.
- Främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.
- Främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.
- Främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.
- Särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Andra kriterier som ska uppfyllas är:

- barns och ungas inflytande och delaktighet
- jämställdhetsperspektiv
- etnisk och kulturell mångfald
- internationell verksamhet
- tillgänglighet till kultur för personer med funktionsnedsättning

Dessa mål ligger som grund för Sörmlands kulturplan. Kulturplanen visar på ett antal viktiga vägval, strategier och inriktningar för att nå målen. Vägvalen pekar på vilka huvudområden Sörmland vill arbeta med, strategierna innebär en form av prioritering, där varje strategi ska kompletteras med handlingsplaner, och inrikt-

ningarna de kulturaktiviteter Sörmland väljer att arbeta med under perioden.

De områden som samverkansmodellen ska innehålla verksamhet inom, beskrivs i form av sju huvudområden som tillsammans ska utgöra den regionala kulturverksamheten som Kulturrådet har att pröva statlig medfinansiering för.

- Professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- Regional museiverksamhet (inklusive kulturmiljöarbete)
- Konst- och kulturfrämjande verksamhet
- Regional arkivverksamhet
- Filmkulturell verksamhet, med särskild inriktning på barn och unga
- Hemslöjdsfrämjande verksamhet
- Regional biblioteksverksamhet

Sörmland ser dessa områden som ett golv att arbeta utifrån, vilket innebär att det också finns andra områden där regional kulturverksamhet kan ske, och där samarbeten, samverkan och främjandearbete ska genomföras.

Landstinget Sörmland – Styrning och regionala mål

Styrning och uppföljning

Styrningen utgår från fem perspektiv, för vilka landstingsövergripande strategiska mål har formulerats. Följande fem perspektiv används:

- Medborgarperspektivet
- Personalperspektivet
- Förnyelseperspektivet
- Miljöperspektivet
- Ekonomiperspektivet

Dessa perspektiv är grunden för de regionala kulturverksamheternas planeringsform, och delvis dess utformning. Perspektiven ska inte stå i motsatsförhållande till nationella mål, utan vara en plattform för regionala mål, verksamheternas åtaganden, styrtalet och uppföljning. Styrmodellen baseras på balanserade styrkort.

Den politiska styrningen sker ytterst genom Landstingsfullmäktige som anger ramar, huvudinriktning och övergripande mål för verksamheterna. Nämnden för kultur, utbildning och friluftsverksamhet är den politiska instans som tar

beslut om inriktningar, fördelning av resurser, fastställer mål och budget samt verksamhetsrelaterade beslut. Kulturverksamheterna är inte utformade som beställar-/utförarverksamhet, utan som uppdragsorienterade, där verksamheterna har möjlighet att arbeta i kulturprocessernas alla steg och stadier.

De regionala kulturverksamheterna på tjänstemanna- och genomförarnivå i Sörmland är i huvudsak samlade i förvaltningen Kultur & Utbildning inom Landstinget Sörmland.

De regionala kulturmålen, uppdragen och prioriteringarna

I Sörmland har målen och uppdragen för kulturen baserats på de nationella målen, med tillägg för regionala uppdrag och mål. Det har för kulturen hittills tagit sig uttryck i nedanstående grunduppdrag.

Nämndens/förvaltningens grunduppdrag inom kultur

Grunduppdragen i den regionala verksamheten är sammanfattningsvis

- föreställningar, konserter, utställningar, taltidningar, visningar, föreläsningar, dokumentation av kulturarv bl a genom museisamlingar, stöd till bibliotek m m.
- pedagogisk verksamhet inom bl a Sörmlands museum, Film i Sörmland, Dans i Sörmland.
- stöd genom bidrag till organisationer/föreningar, teatergrupper m fl, kursverksamhet samt kulturstipendier.

Grunduppdragen redovisas nedan förtydligade per verksamhet inom Kultur & Utbildning.

Utöver grunduppdragen ligger i uppdraget till folkhögskolorna samt Sörmlands Naturbruk att inom ramen för sin verksamhet bedriva kulturverksamhet. Likaså att Kultur & Utbildning ska arbeta med kulturens betydelse för regional utveckling. Detta tar sig bl a uttryck i arbetet med Kreativa och Kulturella Näringar i länet, i insatser för besöksnäringens utveckling samt i hemslöjdsfrämjande verksamhet för näringen.

Allmänkultur (inom förvaltningsledningen) stöder studieförbund, kulturorganisationer och ungdomsorganisationer främst genom verksamhets- och utvecklingsbidrag i olika former samt hanterar landstingets kulturstipendier.

Länsbibliotek Sörmland ger stöd till de sörmländska bibliotekens utveckling i arbetet för jämlik tillgång till biblioteksservice. Enhetens

arbete består av projekt, seminarier, kurser, studiebesök, arbete i olika nätverk samt av kompletterande medieförsörjning. Arbetet präglas av tillgänglighet och kvalitet samt är utvecklande, kompletterande, samordnande och stödjande.

Sörmlands museum ger till en bred allmänhet kulturhistoriska perspektiv på samtiden och samhället. Museet arbetar med fasta och mobila utställningar, program och evenemang, museipedagogik, kurser och föreläsningar, rådgivning, utredningar, arkeologiska undersökningar, skyltprogram, museum på webben m m. Museet har en omfattande samling av föremål, foton och arkivalier vilka kontinuerligt kompletteras genom insamling och dokumentation.

Scenkonst Sörmland ska nå alla barn och unga mellan 5 och 15 år i Sörmland med musik/teater/dans två gånger per år i ett samarbete med länets skolor och kommuner, konserter inom vården samt generellt i sin verksamhet söka nå nya publikgrupper. Genrebredden garanteras genom en kombination av gästspel och egen- eller samproduktioner. Från år 2008 har man även helhetsansvaret för utvecklingen i länet av film och dans.

Dessutom har Kultur & Utbildning ett uppdrag avseende nedanstående verksamheter, som även om dessa inte direkt har ett kulturuppdrag i enlighet med samverkansmodellens definition, inom många områden bedriver kulturverksamhet och/eller till kultur anknuten verksamhet.

Eskilstuna och Åsa folkhögskolor ger människor som är utbildningsmässigt, socialt eller kulturellt missgynnade möjlighet att genom utbildning hitta sin identitet i livet och på arbetsmarknaden. Utbildningen ska också underlätta för dessa människor att påverka sin livssituation och att aktivt kunna delta i samhällets utveckling. I statens uppdrag till folkbildningen ingår att bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Åsa folkhögskola genomför flera specialkurser med tyngdpunkt på friskvård och kultur samt har skapande kurser. På Eskilstuna folkhögskola genomförs specialkurser inom verksamheterna estetik och återbruk.

Sörmlands Naturbruk driver verksamhet inom naturbruksområdet bl a gymnasie- och gymnasiesärskoleutbildning, kvalificerade yrkesutbildningar och uppdragsutbildningar, samt förvaltar och erbjuder program- och friluftsverksamhet inom naturreservatet Nynäs. Nynäs slott fungerar också som arena för kulturverksamhet, utställningar, konserter m m. Inom Nynäs och Ökna bedrivs även jord- och skogsbruk.

De kommunala kulturmålen i Sörmland

De nio kommunerna i Sörmland skiljer sig mycket åt i både storlek och karaktär. Kulturverksamhet bedrivs inom alla, där såväl lokala förutsättningar som lokala kulturskapare bidrar till att forma kulturyttringarna. De flesta kommuner har förvaltningar som inbegriper fler verksamhetsområden än kultur, t ex i kombination med fritid, turism, teknik etc.

Trosa kommun har visionen att erbjuda alla ett rikt och attraktivt kulturutbud, där barn och ungdomar prioriteras. Kommunen satsar framöver på en kulturkonsulent, på att öka kulturskolans utbud till särskilda boenden och på ett nytt bibliotek. I Trosa bygger stora delar av verksamheten på samarbete med föreningar och företag. I Gnesta anges att kulturen har en särskild roll, och att samverka och samarbeta med aktörerna inom kultursektorn ska prioriteras och utvecklas. Bl a anges konst- och konsthantverk, skaparläger för barn och unga, samt kulturens betydelse för befolkningsutvecklingen som viktiga områden att arbeta med. Också Strängnäs kommun pekar på kulturens betydelse som konkurrensfaktor för en kommuns attraktivitet. Här finns en omfattande biblioteksverksamhet, museum, kulturskola, där verksamheten mot barn och unga är prioriterad. I centrum finns kulturhuset Multeum.

Katrineholm har också barn och unga som en prioriterad grupp. Här framhålls också både ortsutvecklingsperspektivet och medborgarperspektivet som utgångspunkter för kulturverksamheten, i form av en attraktiv kulturmiljö som samtidigt ger invånarna både upplevelser och möjlighet att aktivt delta. Med ett aktivt

och professionellt bibliotek och konsthall har man en kulturell mötesplats. Kommunen framhåller också att kulturfrågorna, precis som t ex miljöfrågorna, måste genomsyra andra politikområden. I Vingåker koncentreras en hel del till Säfstaholms slott, med utställnings- och annan programverksamhet. Här är barnkultur ett prioriterat område, inom flera kulturformer. Likaså har biblioteket gjort extra satsningar på social verksamhet och kommunen på kultur för äldre och personer med funktionsnedsättning. Flen har i sitt kulturprogram som ett angeläget område lyft den offentliga miljön ur ett konstperspektiv. Man vill också utveckla biblioteket som kulturell mötesplats, liksom lösa frågor kring biografverksamheten i kommunen.

I Oxelösund pekar man på kulturens betydelse för kommunens utveckling och folkhälsan, och har såväl barn och unga som äldre som prioriterade områden. Här arbetar man med sitt bibliotek Koordinaten som kulturell mötesplats, också med konst och skapande verksamhet i fokus. Visionen i Nyköping pekar bl a på mål som tillgänglighet, valmöjlighet, professionellt bemötande, hållbar utveckling och mångfald/integration i kulturutbudet. Även här har barn och ungdomar särskild prioritet, och aktiviteterna ska ge rika upplevelser, kreativitet och gemenskap, som stimulerar deras utveckling. I Nyköping vill man också erbjuda fungerande mötesplatser för kulturlivet, där invånarna delar kunskaper och intressen med varandra. Eskilstuna är mitt i ett omfattande arbete med ett kulturprogram och betonar vikten av den breda dialogen med föreningsliv och kulturaktörer, politiker, fokusgrupper kring olika ämnesområden, ungdomar, pensionärer mm, i syfte att nå en stabil och levande kulturplan som skapar möjligheter till ett gott kulturliv i staden.

Dans för barn och vuxna tillsammans på Kulturhuset Ängeln i Katrineholm. En öppet hus-verksamhet som erbjuds bland annat Sörmlands kommuners bibliotek någon gång per termin

SAMMANHANGET I SÖRMLAND – SAMHÄLLET OCH KULTUREN

En del truismen tål att sägas. Självklarheter som att i varje nu föds både historia och framtid och att det kanske är just därför som kulturen finns och måste finnas. Den finns i nuet för att tolka, spegla, ifrågasätta, förstå, vara med att skapa historien och framtiden. För att ge sammanhang och samhörighet, och för att bryta sammanhang och samhörighet. Nuet är alltid platsspecifikt och tidsbestämt, och befolkat. Hur ser den platsen, den tiden och de människorna ut i Sörmland?

Historiskt perspektiv

Herrgårdar och gods, jordbruk, skärgård, gamla bruk och både gamla och lite nyare industrier och små städer. Med tiden en växande offentlig sektor. Herrskapselit med anknytning till Stockholms statsförvaltning och hov, många arrendebönder, torpare, backstugusittare, fiskare och en hel del statare samt en liten skara självägande bönder. Brukspatroner och fabrikörer, elitarbetare och proletärer om varandra. Relativt få och små hantverkare, handlare och tjänstemän. Kvinnor i tjänst i herrskapshushåll och i arbete i jordbruket, senare alltmer i industrierna och sedan i skola, sjukvård och omsorg.

Å ena sidan starka patriarkala traditioner från herrgårdarna och bruken och en vana hos många att både bli omhändertagen och att lyda överheten. Å andra sidan viljestarka arbetare och godsinnevänare som en ständig underliggande och egensinnig motmakt. Med det nya samhället under 1900-talet, som till del växte ur denna motmakt, ersattes godsherrn/brukspatron av det ”starka samhället”. Omhändertagandet blev välfärd och rättighet. Även lojaliteten mot makten bestod, men mot nya herrar som folkrörelserna, funktionärerna, experterna och de lokala beslutsfattarna. Men nog bestod även motmakten, sällan synlig eller högljudd, mer en sorts gnagande vardaglig misstro, en stark tilltro till det egna och det som är och alltid varit, på hemmaplan.

Å ena sidan en utåtriktad elit av godsherrar, bruksägare och industrialister med nätverk, rötter, arbete och förankring i Stockholm, i hela landet och utanför dess gränser. Välutbildad, välbärgad, mäktig och mångsidigt verksam. Å

andra sidan ett folkflertal utan nämnvärd egenhet, utbildning eller erkänd makt fast förankrade i det lokala, länge mest på landsbygden. Å tredje sidan en mycket liten medelklass i tre helt olika städer, residensstaden med ämbetsmän (och några industrifunktionärer), stiftsstaden med prästerskapet och skolfolket och den gamla industristaden med fabriksidkarna och tjänstemännen. Enkelt uttryckt flera kulturella poler: den rika och utåtriktade eliten, den traditionella och hemkära jordbrukarbefolkningen, den starka arbetarklassen och den vaga medelklassen.

Tidig invandring från andra länder, länge ett antal entreprenörer som startade bruk och industrier eller sålde sin yrkesskicklighet. Under 1900-talet alltfler invandrande yrkesarbetare till de många blomstrande tillverkningsindustrierna. Under de senaste tjugo åren ersatta av alltfler flyktingar. Ytterligare en kulturell pol.

Sörmland är historiskt sett ett samhälle präglad av gränser mellan människor, och av hierarkier. Ett samhälle där människor bestäms av, och själva definierat sig genom, social tillhörighet, roll och plats i en mångförgrenad rangordning och lokal samhällsstruktur. Där man inte sällan också försvarat sin plats och sin sociala tillhörighet, kanske till och med varit stolt över den. Man har vetat sin plats, men också månat om den. Ett samhälle där många visserligen i grunden kan ha haft likartade livsvillkor och möjligheter, men där olikheten ändå varit mer framträdande än likheten, splittring mer än enhet. När människor hör samman i, definieras och definierar sig genom lokala sociala grupper skapas starka självbilder och bilder av varandra och andra. Kanske blir dessa bilder och identiteter inte så långsiktigt funktionsdugliga men de blir sega och utmanas sällan. Varje ”vi” är litet och varje större ”vi” ovidkommande och något man inte identifierar sig med.

Därför finns det kanske inga ”sörmlänningar”, och har aldrig funnits. Finns Sörmland över huvud taget om det inte finns några sörmlänningar? Mer än som administrativt system eller del av ett framtida sådant, än så länge.

Eller är det inte just det som är Sörmland, den sköna lustgården med variationen och mångfalden? På gott och ont en region präglad av olikhet och bristande sammanhållning. Kanske är det en styrka för framtiden i en global värld. Om olikheten och mångfalden kan utnyttjas, bejakas och blomstra. Om den bristande sammanhållningen kan möjliggöra nya och oväntade möten och sammankopplingar av människor. Om gamla ideal och urmodiga självbilder kan överges och överskridas.

Kanske kan kulturen, och särskilt den regionalt baserade kulturverksamheten, bidra till att förverkliga dessa ”om”. I det nu där både historia och framtid föds.

Nutidsperspektiv

Sörmlands befolkningstillväxt hör till de allra högsta i landet. Idag har Sörmland totalt omkring 270 000 invånare och allt pekar mot att det även i fortsättningen kommer att bli fler. Men det är inte alla kommuner som växer. I västra Sörmland är situationen den omvända. Precis som i övriga landet koncentreras befolkningstillväxten mest till städerna. En ovanlig egenhet för Sörmland är dock att även den rena landsbygden växer, på tvärs mot den generella trenden om ökad urbanisering, medan de för Sörmland så karakteristiska småsamhällena minskar.

Det flyttas överlag väldigt mycket till och från Sörmland. Så mycket att 60 procent av de som bor i länet är inte födda i Sörmland. Visserligen flyttar det in fler än det flyttar ut, men även utflyttarna är hela tiden väldigt många. Särskilt unga kvinnor och utbildade invandrare är flyttbenägna. Sörmland byter ständigt befolkning. Dagens ”sörmlänningar” är inte samma som gårdagens och kommer inte heller att vara samma som morgondagens.

Av de som flyttat in i länet under det senaste decenniet kommer en stor grupp från ett annat land, från forna Jugoslavien, Vietnam, Irak, Somalia och från Norden och nordeuropa. Sörmland hör till de tre län i landet som relativt sett i förhållande till befolkning tar emot flest flyktingar. Majoriteten av flyktingarna kommer till Eskilstuna och Katrineholm medan nordborna och nordeuropeerna, som ofta är äldre flyttar till Trosa och Oxelösund. Trots att länet idag tar emot många flyktingar är andelen invandrare av befolkningen ungefär som riksgenomsnittet. Cirka 14 procent av sörmlänningarna är födda i annat land, och om man lägger till deras barn blir det cirka 20 procent som har utländsk bakgrund. Samtidigt åldras resten av befolkningen och i princip hela ökningen av antalet människor i arbetsför ålder 20 – 64 år är invandrare. De behövs således. Sörmland har länge haft invandring även om den inte varit högre än på andra ställen. Ett undantag utgör finländarna, särskilt i Eskilstuna där det relativt sett finns fler finländare än nästan någon annanstans utanför Finland.

En stor del av inflyttarna kommer från Stockholmsområdet. Rörligheten mellan de båda

grannlänerna är stor och människor flyttar fram och tillbaka, men Sörmland är det enda län som har positivt flyttningsnetto från Stockholm, fler flyttar från Stockholm och stannar i Sörmland än tvärtom. De här inflyttarna består tydligt av två kategorier, dels barnfamiljer som flyttar till Trosa, Gnesta och Strängnäs, dels äldre par (55+) med utflugna barn vilka bosätter sig i Trosa och Nyköping.

Många av de som flyttar från Stockholm fortsätter att arbeta i Stockholm. Sörmland är ett pendlarlän där pendlingen fördubblats på tjugofem år. Cirka 22 000 personer pendlar varje dag från Sörmland, och cirka 10 000 till Sörmland. Trosa, Strängnäs och Gnesta hör idag till Stockholms arbetsmarknad, mer än femtio procent av de arbetande pendlar ut från dessa kommuner. Särskilt anmärkningsvärt är att många av de akademiker som bor i Sörmland inte arbetar i länet utan pendlar till andra län, mest förstås till Stockholm. I Sörmland pendlas det även mycket inom länet, framförallt inom mindre lokala arbetsmarknader, mellan till exempel Eskilstuna, Katrineholm, Flen och Strängnäs respektive mellan Nyköping och Oxelösund. Däremot är det få som pendlar till exempel mellan Eskilstuna och Nyköping, både beroende på arbetsmarknaden och på brister i infrastrukturen mellan länets städer.

Fler och fler gör också som det gamla sörmländska herrskapet, nämligen lever och bor i Sörmland på deltid. Permanentboenden blir fritidshus/halvpermanentboenden och fritidshus blir både permanent- och halvpermanentboenden. Men det saknas bostäder i Sörmland. Det skulle behöva byggas mycket mer för att ge bra boende för alla nya sörmlänningar. Länet har också problem med segregerat boende och den polarisering som finns mellan de rikaste och de fattigaste syns också i var och hur man bor. De nyinflyttade med svensk bakgrund har i regel högre ekonomisk standard än de gamla sörmlänningarna medan de nyanlända från andra länder hör till de fattigaste. Överlag har sörmlänningarna relativt låg medelinkomst, även om det alltid funnits en grupp av mycket rika. De finns också idag, representerade t ex av svenska näringslivstoppar som köper gods i Sörmland.

Sörmland har av tradition en av landets lägsta utbildningsnivåer. Detta gäller generellt för alla typer och nivåer av studier och grupper, men det gäller främst för män, även för de unga männen. Sörmland har både lägre andel högutbildade än andra län och större skillnader mellan män och kvinnor. 2/3 av alla högre examina från högskola tas ut av kvinnor, och mest av allt utbild-

dar sig kvinnor med invandrarbakgrund. Även männen med sådan bakgrund utbildar sig mer än de svenska männen. De från utlandet nyanlända hör till dem som både har högst och lägst utbildning. Bland de nyanlända finns såväl analfabeter som människor med mycket hög utbildning, en utbildning som de idag sällan får chans att använda i Sörmland eller i Sverige.

Alla studier visar att kvinnor och invandrare ligger i framkant när det gäller att utbilda sig, starta företag, ta tillvara de chanser som finns och arbeta hårt och de är flytt- och utvecklingsbenägna. Så är det nästan överallt i världen och den trenden är särskilt tydlig i Sörmland. Idag är det kvinnorna som i allt större utsträckning startar företag och står bakom de flesta nya jobb som skapas i länet. I Sörmland är andelen kvinnliga företagare högst i landet, med 40 procent. Bland företagare under 51 år är kvinnorna i majoritet. Näst efter kvinnorna är det invandrarna som står för nyföretagandet

Sörmland har, som resten av Sverige och stora delar av världen, genomgått en omfattande strukturomvandling under de senaste fyrtio, femtio åren. Idag är vård och omsorg den största branschen i Sörmland när det gäller antalet anställda, följt av "övrigt" (dvs allt möjligt) och därefter av verkstadsindustri, utbildning, byggindustri och detaljhandel. Totalt sett arbetar idag endast cirka 17 procent av sörmlänningarna i industri (tillverkning och utvinning) mot cirka 70 procent för ett knappt halvsekel sedan. Över 80 procent, närmare bestämt 83 procent, arbetar idag inom tjänstesektorn. Sörmland är dessutom ett av de län i landet som har flest människor sysselsatta i kreativa yrken. Trots det finns fortfarande en sörmländsk självbild av Sörmland som ett industrilän.

I spåren av strukturomvandlingen har en hög arbetslöshet vuxit fram i Sörmland. Sörmland hör till de län som har högst arbetslöshet med drygt 8 procent mot rikets dryga 6 procent i april 2011. Ungdomsarbetslösheten är också hög, nästan 13 procent av sörmlänningarna mellan 18 och 24 år är arbetslösa mot drygt 9 procent i riket som helhet. Särskilt hög är arbetslösheten hos invandrare, där inte heller de högutbildade får arbeten och ett allt större antal av dem, t ex de många högutbildade somalierna, flyttar till andra länder. Den andra stora kategorin arbetslösa är unga män, ofta med låg utbildning. Skillnaden i arbetslöshet är stor mellan olika sörmländska kommuner.

När det gäller människors hälsa och ekonomiska svårigheter är det också stora skillnader mellan

länets kommuner. Generellt sett hör Sörmland till de sju län i Sverige med flest antal personer som lever under ekonomiska svårigheter och hög barnfattigdom. Det sammanhänger förstås såväl med den höga arbetslösheten som med den låga utbildningsnivån och det stora antalet flyktingar.

Trots detta är människors delaktighet i samhället hög om man ser på variabler som hur mycket man använder t ex biblioteken eller hur många som är engagerade i förenings- och organisationslivet där omkring 40 procent av sörmlänningarna deltar, en siffra högre än genomsnittet i riket. Sörmland har mycket starka folkrörelsetraditioner, som också färgar hur man ser på allt från politiskt engagemang till sådant som delaktighet i kulturlivet och på förhållandet mellan amatörer och professionella. Sörmland har också en hög andel politiker med utomeuropeisk bakgrund.

Sörmland präglas fortfarande av olikheter mer än likheter, olikheter mellan olika grupper av människor, mellan olika kommuner och platser, i värderingar, föreställningar, världsbilder och framtidsdrömmar. Olikheter som inte sällan gör splittring och motsättningar.

Men olikheter måste inte skapa motsättningar, de skapar också möjligheter. Möjligheter att lära sig hantera mångfald och i en värld som blir alltmer rörlig och föränderlig är det olikheterna, kreativiteten och förändringsviljan som driver utvecklingen framåt.

Då behövs nya berättelser och perspektiv, mötesplatser och samarbeten. Där har kulturen en viktig roll att spela. Ur olikhet och mångfald kan kreativitet växa.

Omvärldsperspektiv

Vi lever idag i en tid av globalisering, där det som händer i en del kan påverka hela världen. Det innebär också att den globala konkurrensen slår igenom. Idag konkurrerar hela världen om resurser, arbetstillfällen, kompetens, bra idéer, innovationer, billig arbetskraft, resurser och om att sälja produkter, upplevelser, tjänster. Länder, regioner, människor konkurrerar med varandra på ett sätt som kanske aldrig funnits tidigare.

Fler och fler rör på sig, både tillfälligt som turister, studenter eller gästarbetare och mer permanent som migranter. Befolkningsrörligheten har aldrig tidigare varit så stor som idag, och bara på de senaste tjugo åren har migrationen ökat med trettio procent. Det är en del av den ekonomiska

globaliseringen som både möjliggör och tvingar fram migration. Andra grupper flyttar för att komma undan krig, konflikter och förödande klimatförändringar. En del av dem kommer till Sörmland, andra flyttar till de i hela världen allt större städerna. Vid början av 1900-talet levde ca tio procent i städerna, idag runt femtio procent och man räknar med att sjuttiofem procent ska göra det 2050. Urbaniseringen gäller även Sverige.

Vår värld är en digitaliserad värld där information och kunskap är tillgänglig på förut oanade sätt. Det är inte bara mängden tillgänglig kunskap och information som blivit mycket större och lätt att nå. Vi kan idag också själva snabbt och enkelt dela med oss av kreativitet, kunskap och åsikter till många andra. Gränsen mellan amatörer och professionella blir flytande och expertis och hierarkier ifrågasätts. Vi kan också hålla koll på vad som händer långt bort och enkelt ha kontakt med kända och okända på fysiskt avlägsna platser. Hela världen har på så sätt blivit en enda möjlig stor social arena där nya möten mellan människor kan ske, men där också människor med destruktiva särintressen snabbt kan hitta och bekräfta varandra. På webben kan man både möta den andre och stänga ute alla andra, informera sig och bli desinformerad, hitta kunskap och drunkna i mängden av information.

I en värld som krymper, både fysiskt och mentalt, där nätverk i alla bemärkelser är det centrala, riskerar större gemensamheter att bli abstrakta. Det är kanske inte så underligt att en växande trend bland västvärldens unga är ökad individualisering. Det gäller även Sverige, trots att vi i Sverige redan är extremt sekulariserade och individualiserade. För svenska ungdomar ligger fokus på det egna här och nu, och på möjligheten att skapa ett bra och ansvarsfullt liv, och därigenom påverka samhället. Tron på stora gemensamma samhällsvisioner är liten och många känner vilshenhet och bristande delaktighet i det alltmer abstrakta samhället. Samtidigt förväntar sig de svenska ungdomarna att samhället ska ta hand om dem, ett slags rättighetstänkande har ersatt det plikt- och skyldighetstänkande som kännetecknat äldre generationer.

De unga är visserligen många men det är de äldre som blir fler och fler. Både de unga äldre (55+) och de riktigt gamla över 80 år blir allt fler. De unga är, och tvingas vara, unga under en längre tid idag än tidigare. Likadant är det i andra änden av livsspannet. Man har en mycket längre period av fritt och friskt liv framför sig efter pensionering idag. Faktiska demografiska förändringar sker således hand i hand med en slags livsfasför-

skjutning där barn- och ungdomsperioden liksom perioden då man är äldre blivit längre och den period då man arbetar och har ansvar för familj har krympt. Det här påverkar förstås konsumtion och ekonomi, särskilt i en värld där det för alltfler, unga som äldre, blir allt vanligare att skapa sig själv genom konsumtion, varumärken, köpta upplevelser och stil.

Vi kan heller inte bortse ifrån klimat- och miljöhoten som inte bara kan påverka oss alla i framtiden, utan redan idag påverkar mängder av människor på jorden. Vi lever i en tid av ökande frihet och nya möjligheter men där världen fortfarande i stora delar är mycket ojämlig.

Kulturen i Sörmland – gemensamma strategiska ståndpunkter för den regionala kulturen

Att kulturverksamhet formas av och deltar i förmandet av sitt samhälle och sin tid är lika självklart som det är uppfordrande. Inte minst ställer det särskilda krav på den offentligt finansierade kulturverksamheten. Den måste finnas mitt i samhället och bland människor, på konkreta platser och bland specifika människor. Så finns Sörmlands regionala kulturverksamhet i Sörmland för de sörmländska medborgarna. Eftersom Sörmland ser ut som det gör innebär det att finnas på många platser, i det offentliga rummet och i många skiftande lokaler.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur finnas i "varje buske" runt om i länet.*

Det krävs att kulturen finns på nya arenor, att man aktivt arbetar för att skapa nya arenor som möjliggör nya möten mellan människor, mellan kulturskapare och publik/deltagare, mellan kultur och medborgare. Det inkluderar även webben.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur särskilt satsa på att etablera bred verksamhet för många människor på både fysiska och digitala nya arenor.*

En kulturverksamhet som finns mitt i samhället måste också präglas av att vara angelägen och väcka engagemang hos människor. Kulturens möjligheter att, som det heter i de nationella kulturpolitiska målen, vara "en utmanande kraft" närmast förutsätter att man arbetar med frågor som angår människor här och nu. Det kan vara

viktiga dagsaktuella samhällsfrågor och problem såväl som de ständigt aktuella stora eviga frågorna om livet och döden. Men de måste alltid knyta an till det nu, den plats och de människor där kulturen verkar.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur dels fånga upp och arbeta med angelägna frågor och dels arbeta nära publiken och deltagarna.*

Att göra det innebär, inte minst i ett län som så tydligt präglas av mångfald och mångtydighet, att man måste ge utrymme för många olika perspektiv, många olika erfarenheter, minnen och synpunkter. Att både spegla och utmana olika grupperns självklarheter, värderingar och villkor. Att bidra till att människor möts.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur medvetet arbeta med mångfald och i utbud och deltagande se till att olika individer och deras perspektiv finns med, och samtidigt bevara, vårda och utveckla ett rikt och mångfacetterat kulturarv.*

En kulturverksamhet mitt i samhället ska bidra till att vidga vyer och kunna bryta invanda självklarheter, utmana värderingar, och föreställningar. För det krävs mod, frihet och professionellitet, bejakande av nya kunskaper och perspektiv och att utövare med annorlunda synpunkter och utgångspunkter bjuds in. Sörmlands regionala kulturverksamhet ska finnas i Sörmland för sörmlänningarna men den kan vara om och med sörmlänningar och andra. Ambitionen är också att alltid sätta in det specifika i större sammanhang och spännande kontexter.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur aktivt arbeta för att de sörmländska medborgarna får möta historia från hela världen och ny och skiftande professionell kultur från hela världen.*

Den sörmländska regionala kulturverksamheten ska bidra till möjligheter för många människor, inte minst unga, att utvecklas, höras och synas. Dagens, och särskilt de ungas, värderingar och möjligheter närmast förutsätter att människor både får vara publik och deltagare inom kulturens område. Då måste man ta hänsyn till att länet ligger nära storstaden Stockholm med sitt rika professionella kulturutbud, dit den traditionella kulturpubliken är vana att åka, och där många professionella kulturskapare som bor i

länet är verksamma. Det finns i Sörmland starka ideal, förankrade i en lång folkrörelsetradition, kring amatörverksamhet.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kulturverksamhet arbeta med utmaningen och möjligheten att skapa förutsättningar för ett brett professionellt kulturutbud i hela Sörmland och samtidigt delta i att skapa utrymme för samarbete mellan amatörer och professionella.*

En angelägen kulturverksamhet som utmanar, väcker engagemang, skapar nya perspektiv och förståelse, låter människor uppleva andra världar och öppnar upp för mångas deltagande kan idag inte hålla sig till gamla genrer och traditionella gränser.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur ha som en central uppgift att blanda genrer, tider, verksamheter, människor, olika arenor, yrkestraditioner och kulturtraditioner*

Levande landskap och mötesplatser, ett rikt kulturliv och goda möjligheter att själv delta inte bara berikar människors liv utan bidrar också till god hälsa. Det ställer krav på den regionala kulturen i ett län som Sörmland. Att skapa levande kulturella mötesplatser är även viktigt för den regionala utvecklingen. Förekomsten av många spännande mötesplatser med utrymme för mångsidig kreativitet är en av de viktiga variablerna för en plats eller en region att bli framgångsrik i den globala konkurrensen. Ett rikt kulturliv och levande mångfald är också avgörande, liksom platsens skönhet. Det innebär inte minst att varsamt och medvetet ta tillvara kulturlandskapet med sin mångfald och skiftande tidslager.

Därför ska:

- *Sörmlands regionala kultur vara med och utveckla fler levande kulturella mötesplatser och nya arenor för kultur. Likaså aktivt arbeta för och med hållbar utveckling och ett rikt kulturlandskap.*

I ett län som Sörmland behövs kulturverksamheten som en kraft att bejaka den mångfald som finns, skapa sammanhang och förståelse och öppna upp mot världen och framför allt låta människa möta människa, i historia och nutid, nära och långt borta.

Nynäsfesten 2010. Runtom i den stora slottsparken erbjöds förutom artismöten och konserter, där vissa fick ta roddbåt till scenen, en mängd aktiviteter som smootheicykling, slöjdvverkstad, streetdancetält, slottsvandringar, grillning och mycket annat. Foto Lennart Ringdahl.

GEMENSAMMA REGIONALA UTVECKLINGSOMRÅDEN

Sörmlands kulturplan har sin grund i nationella och regionala kulturpolitiska mål, kompletterat med lokala mål och inriktningar som kan få en regional betydelse, för att stärka det framtida kulturutbudet i Sörmland. Målet är samverkan i länet kring resurser, idéer, tankar och förslag så att kulturen får en betydelse för medborgarna i arbetet med att skapa, förändra och leva i Sörmland. Kulturen ska berika, beröra och betyda något för de människor som får del av den. I arbetet med de framtida utvecklingsåtgärderna har ett antal områden utkristalliserats som gemensamma inriktningsmål. Förutom att varje verksamhet i linje med kulturplanen ska arbeta med sina mål, uppdrag och ambitioner, så lägger vi särskilt fokus på de områden där vi kan få synergier och kompletterande effekter genom att vi samlar fokuserar på dem. Detta innebär att prioriteringar av insatser kommer att ställas mot den gemensamma målbilden och nyttan i Sörmland.

I linje med det regionala uppdraget att arbeta med barn och unga, kommer också det framtida arbetet inom kultursektorn att betona utvecklingen av insatser riktade mot denna målgrupp. Detta i form av pedagogiskt arbete, kvalitetsarbete också för barn och unga samt deltagande och delaktighet.

- *En samordning och samverkan mellan kulturområdena, och utveckling av verksamheterna ska prövas för att säkerställa barns och ungas rätt till kultur med kvalitet, delaktighet och inflytande*

Med hänvisning till Sörmlands befolkningsstruktur, de regionala perspektiven och vår värdegrund vill vi också lyfta fram arbetet med mångfald. Mångfald som berikar, berör och kan betyda nya upplevelser, nya målgrupper och integration i samhället. Det handlar om att nå nya målgrupper, nya samarbetspartners, och finnas också där dessa finns.

- *Möjligheten att arbeta med mångfald som mål och perspektiv ska beaktas i all kulturverksamhet*

Kulturen vill också dra fördel av vår organisatoriska närhet, vårt regionala nätverk, och de möjligheter som ett utvecklat arbete med kommuner och civilsamhället kan ge. Detta genom

att arbeta gränsöverskridande mellan verksamheterna, genreöverskridande mellan konst- och kulturformerna, och gränsöverskridande mellan utövare och mottagare. Nya kulturyttringar med samverkan mellan former och genrer, ger en större upplevelse där fler av våra möjligheter till uttryck och intryck tas tillvara.

- *Gränsöverskridande verksamhet mellan konstformer, kulturyttringar och kulturverksamheter ska bedrivas i syfte att förnya och bredda*

Kulturens betydelse för samhället ska också få en naturlig plats i Sörmlands kulturella framtid. De traditionella mötesplatserna för kultur måste bli fler, förnyas och utvecklas. Kulturen måste vara angelägen, omistlig och tillgänglig. Nya arenor innebär inte bara nya lokaler för nya möjligheter, utan också nya platser, tillfällen och möten för vår sörmländska kultur. Ute, inne, på torg, i skolor, på webb och i media, på arbetsplatser och i andra miljöer, där ska kulturutbudet möta människorna. Det regionala uppdraget består – att ”finnas i varje buske”. Inte alltid bokstavligt, men mentalt.

- *Arbetet med att ta fram nya arenor som mötesplatser för kultur ska integreras i all planering och i all verksamhet*

Det är också angeläget att ständigt se över möjligheterna till nya impulser och nya tankar. I linje med påbörjat interregionalt och internationellt arbete behöver alla kulturformer söka ny inspiration, lokalt, regionalt men också globalt. Att ta in intryck och upplevelser, dela med sig, skapa en bredare förståelse för interkulturell verksamhet och yttringar, att samverka mellan regioner och nationer, att samverka mellan institutioner, civilsamhälle och kommuner, det är att ta vara på möjligheten att vara en del i ett större sammanhang. Allt med syftet att utöka, utveckla och ta vara på de gemensamma resurserna och förutsättningarna. Därför vill vi att Sörmlands kulturliv ska präglas av både kulturellt, geografiskt och tankemässigt gränsöverskridande samarbete.

- *Samverkan och samarbete ska, där detta är möjligt, sökas interregionalt, internationellt och interkulturellt*

PROFESSIONELL TEATER-, DANS- OCH MUSIKVERKSAMHET

Teater-, dans- och musik- verksamhet

Att ha ett eget rikt kulturliv i länet är oerhört viktigt för den lokala identiteten. I ett mångfacetterat och splittrat län som Sörmland kan scenkonsten vara en sammanhållande kraft.

Teaterscenen

Teaterlivet i länet är rikt med ett flertal olika aktörer runt om i länets kommuner. Här finns fria teatergrupper, amatörteaterföreningar, revy-sällskap, sommarteateraktörer med flera. Bland de fria teatergrupperna är Teater Sörmland den enskilt största aktören. Andra fria grupper är exempelvis Teater Skata, Teater till dig, Teater Paria, Mälardalens Kulturproduktioner, Nomadteatern, Teater K och Propellerteatern. Det finns dessutom enskilda yrkesverksamma kulturskapare bosatta i länet.

Ett flertal orter har egna revyer och amatörteatergrupper, bl a Eskilstunarevyn, Scenknuten i Eskilstuna, Nyköpingsrevyn, NYMOS i Nyköping, A.K.N.E. i Oxelösund, Strängnäsrevyn, Högsjö Kultur & Teatergrupp, Tystbergadramatörerna, Ungdomsföreningen Teater Skaka och fler därtill. Sommartid finns också en stark tradition med föreställningsverksamhet, nämnas kan t ex Kolhusteatern, som sedan 1995 genomfört föreställningar i det nedlagda bruket i Hälleforsnäs.

Förutom kommunernas kulturförvaltningar finns många ideella arrangörer med bred verksamhet i länet. Riksteatern Sörmland har lokala teaterföreningar på ett flertal orter och har f n en verksamhetsledare anställd, som dels har ett verksamhetsutvecklande uppdrag inom scenkonsten och hösten 2011 också ett nationellt uppdrag från Riksteatern. Många bygdegårdar, hembygdegårdar, Våra Gårdar och Folkets Hus och Parker arrangerar också regelbundet olika evenemang.

Dansscenen

Det finns relativt få scener i länet för större dansföreställningar, vilket gör det svårare för sörmlänningar att ta del av nationella och internationella gästspel. Det har dock utvecklats an-

dra alternativa arenor och spelplatser för danskonsten.

I nuläget finns få professionellt yrkesverksamma dansare och koreografer i länet. Sedan en tid finns Circus Le Fou i Strängnäs, verksamma både som kulturskapare och pedagoger. Den ettåriga streetdanceutbildningen på Åsa folkhögskola är en viktig inspiration för ungdomar att gå vidare med dans. Flera dansskolor har etablerats och i hela länet bedrivs en stor dansverksamhet i olika föreningar och studieförbunds regi. En av de större föreningarna är DUD (Drag utan drog) i Katrineholm. Den svenska folkliga dansen har ett starkt fäste i hela länet, särskilt i Gnesta. Andra kulturers dans förekommer i nästan alla kommuner, framförallt med stöd av olika studieförbund.

Musikscenen

Det finns enskilda utövare inom olika genrer boende i länet och en stor konsertverksamhet genomförs på olika platser. Västerländsk konstmusik representeras främst av länsmusik, länets orkesterföreningar, kammarmusikföreningar och musik- och kulturskolorna. Svenska kyrkan bedriver också en stor och viktig musikverksamhet. Sommartid finns flera musikfestivaler med klassisk musik, jazz och folkmusik. I Katrineholm hålls vartannat år den internationella musiktävlingen Swedish Duo Competition.

Sörmland har också ett tiotal blåsorkestrar samt flera storband, Oxelösund Big Band är ett av dem. Körlivet är omfattande och mångfacetterat. Det finns många utövare av folkmusik och en lång tradition där numera även invandrargruppernas folkmusik får allt större utrymme. Sörmlands Spelmansförbund är landets äldsta folkmusikorganisation. Jazzen förvaltas främst av länsorganisationen Jazz i Sörmland och de lokala jazzklubbarna. Arrangörsbidrag kanaliseras direkt från Kulturrådet till ett femtontal musikarrangörer i länet.

De kommunala musik- och kulturskolorna utgör långsiktigt en viktig grund för ett rikt musikliv. För ung musikkultur som pop och rock finns flera andra arenor, som Balsta musiklott i Eskilstuna, i kommunal och/eller studieförbunds regi.

Inom förvaltningen Kultur och Utbildning Sörmland finns musikutbildningar vid Åsa folkhögskola samt Eskilstuna folkhögskola.

Regional teater-, dans- och musikverksamhet - Scenkonst Sörmland

Den regionala verksamheten som idag kan anses uppfylla kraven och kriterierna avseende professionell teater-, dans- och musikverksamhet bedrivs inom Scenkonst Sörmland (SkS), en kombinerad länsmusik- och länsteaterinstitution med dansuppdrag. Konsulentverksamhet för dans respektive film tillhör SkS organisatoriskt, deras verksamhet redovisas under egna avsnitt. Verksamheten är uppdelad på två orter – Nyköping där stabsfunktioner och delar av SkS finns samt Eskilstuna där SkS har ett eget hus med konsertlokal. Länsteatern är en av landets yngsta och har vuxit fram ur länsmusiken. Den fick permanent status 2004 efter en fyraårig försöksperiod. År 2006 beviljades 1 Mkr extra för ett dansuppdrag från staten, även landstinget har från 2011 utökat den ekonomiska ramen.

Verksamheten är uppbyggd på tre ben – egen produktion, gästspel och stöd. Tyngdpunkten för egna produktioner ligger på turnerande barn- och ungdomsföreställningar för skolverksamheten. Under 2010 spelade och förmedlade SkS totalt 1090 föreställningar och konserter för en publik på ca 75 000 personer. En skådespelare och sex musikertjänster är den fasta konstnärliga kärnan. Därutöver engageras årligen mellan 300 och 400 frilansartister. Varje år inbjuds fria teatergrupper och skådespelare till en kurs i SkS regi. Tekniskt stöd kan sökas till föreställningsverksamhet sommartid.

Att ha samtliga scenkonstformer samlade i organisationen innebär en plattform för ständig konstnärlig förnyelse och i de egna produktionerna integreras och blandas de olika konstformerna. Satsningar på nyskrivet material både avseende dramatik, musik samt musikdramatik prioriteras.

Som länsinstitution med turnerande uppdrag är samarbete med både kommuner och fria arrangörer som musik- och kulturföreningar, teaterföreningar, bygdegårdar, studieförbund med flera av största vikt för den geografiska spridningen.

Utvecklingsområden

Barn och unga/skola

Sörmlandsmodellen inom scenkonsten – en unik företeelse i landet och en högprioriterad satsning för länet: Alla barn mellan 5 och 15 år får varje termin ta del av en teater-, musik- och dansföreställning genom ett mångårigt samarbete mellan

Landstinget Sörmland och länets kommuner. Verksamheten hanteras av Scenkonst Sörmland och under vår- och höstterminen spelas ca 900 föreställningar för ca 33 000 elever. Nationella, och i nuläget ett fåtal internationella, fria grupper och frilansande artister engageras och tillsammans med institutionens egenproducerande föreställningar skapas ett utbud till länets barn och ungdomar.

För att främja barn och ungas rätt till kulturupplevelser, bildning och delaktighet är målsättningen att:

- öka samverkan mellan SkS, skola och kulturskola samt kulturförvaltning för att skapa bättre möjligheter till fördjupning i anslutning till föreställningar och konserter genom att utveckla kringarbetet
- öka delaktighet och inflytande i skolutbudet genom att inrätta referensgrupper av barn och ungdomar i kommunerna
- i samarbete med kommuner och/eller andra lokala arrangörer ge fler skolföreställningar offentligt
- genomföra forskning kring Sörmlandsmodellens trettioåriga närvaro och vad den har haft för effekt på länets innevånare
- utveckla samarbetet med de turnerande fria grupperna, kompanierna och ensemblerna för att uppnå mer konstnärlig utveckling och delaktighet. Riksteatern och andra läns erfarenheter kring kulturverksamhet för målgruppen bör tas tillvara och samarbeten är under utveckling, även internationellt

Musik Direkt är ett årligen återkommande projekt över genregränser för att stödja ungdomars eget utövande. För att kunna bevara och vidareutveckla denna viktiga verksamhet har landets länsmusikorganisationer under 2011 bildat föreningen Jeunesses Musicales Sverige.

Gränsöverskridande verksamhet

Scenkonst Sörmland vill fortsätta utveckla nyskapande och gränsöverskridande samarbeten mellan genrer och konstområden. Satsningar på nyskrivet material både avseende dramatik, musik och musikdramatik är mycket viktiga för att främja kvalitet, konstnärlig förnyelse och spegla vår samtid. Det är också viktigt för att öka intresset för scenkonst både hos befintlig och nyttillkommen publik. Samarbeten söks aktivt med aktörer verksamma inom olika konstuttryck, både inom och utom länet samt internationellt.

UFO – en pjäs om att vara utanför av Martin Lindberg. En skolproduktion från Scenkonst Sörmlands 2011.
Foto: Håkan Larsson

Från Nynäsfesten 2010 Sukina Abdul Noor från Poetic Pilgrimage på stora scenen. Foto: Lennart Ringdahl.

Interregional och internationell verksamhet

Internationellt och interregionalt vill Scenkonst Sörmland fortsätta utveckla samarbeten, särskilt med organisationer som har liknande gränsöverskridande målsättning. Tillsammans med The Baxter Theatre i Sydafrika är ett samarbetsprojekt under utveckling. Diskussioner förs med flera län och verksamheter om andra lång- och kortsiktiga samarbeten och gästspel inom våra fyra verksamheter. Med gemensamma och externa resurser finns möjlighet att skapa konstnärligt intressanta projekt för publik över ett större geografiskt område. De nationella och internationella nätverken inom teater, dans och musik är av stor betydelse för att samarbeten ska kunna initieras.

Med Stockholm-Skavsta Airports fördelaktiga läge i länet kan SkS i samarbete med kommuner och intilliggande län utveckla arbetet med att få fler internationella artister och grupper till Sörmland och Mälardalen.

Interkulturell verksamhet

Sörmland består idag av människor med olika kulturella ursprung och deras uttryck har utvecklat och påverkat vår teater, dans och musik. Sörmland är ett rikt län på så sätt, och det finns alla möjligheter att också använda detta för en mer fungerande integration på allas villkor.

Scenkonst Sörmland arbetar medvetet för att engagera professionella utövare med olika kulturell identitet, både i egen produktion och i gästspel. Det är också mycket angeläget att utveckla projekt och bredda nätverket med etniska kulturföreningar och andra grupper med interkulturell bakgrund i hela länet. Eskilstuna, där en stor andel av befolkningen har annan etnisk bakgrund, är pilotkommun för ett fördjupat interkulturellt arbete, ett arbete som sedan kan föras vidare till övriga länet.

Målsättningen är att:

- fortsätta utveckla det uppsökande arbetet i städernas ytterområden
- nå musiker i länet med annan kulturell bakgrund, exempelvis genom projektet SpelamedAleMöllerBAND, där även länsmusikerna medverkar
- vidareutveckla stöd och engagemang i olika världskulturfestivaler
- stödja och samarbeta med olika etniska kulturföreningar
- fortsätta verka för bred rekrytering i projekt och den egna organisationen

Samarbeten

Genom att utveckla samarbeten på olika nivåer kan delaktighet och angelägna upplevelser för medborgarna åstadkommas. Som länsinstitution är SkS beroende av ett gott samarbete med arrangörer, ofta ideellt arbetande. Önskemål har framförts om stöd till arrangörer i olika former. Det finns för dåliga kontaktytor och kunskaper för att fånga upp och nå de kulturaktiva ungdomarna. En bred samverkan vore önskvärd för att använda den viktiga resurs de utgör. Med flera kulturinstitutioner inom samma förvaltning med en gemensam samhällssyn och ett gemensamt uppdrag finns möjligheter för medborgaren att möta en mångfald uttryck.

Målsättningen är att:

- utveckla samverkansformerna mellan länsnivån och kommunerna
- inventera kulturaktörer i länet
- samarbeta med och stödja det lokala kör- och orkesterlivet
- utveckla samarbeten inom förvaltningen med utgångspunkt bland annat i vårt gemensamma kulturarv
- samverka i olika former med högskolorna för teater, dans och musik
- utveckla gränsöverskridande samproduktioner, utbyten och gästspel med närliggande institutioner, Riksteatern samt internationellt

Teater- och musikteaterverksamhet

Under årens lopp har flera större stationära musikteateruppsättningar producerats av Scenkonst Sörmland i Eskilstuna, men de senaste åren har SkS prioriterat offentliga teaterföreställningar för mindre spelplatser samt uppsökande verksamhet som ett led i att nå nya målgrupper.

För att främja allas möjlighet till kulturupplevelser samt öka det internationella och interkulturella utbytet och samverkan är målsättningen att:

- vidareutveckla utbudet mot nya målgrupper och skapa nya arenor
- öka samarbetet med arrangörer som teaterföreningar, bygdegårdar, studieförbund för att nå ut med mer verksamhet och föreställningar även för vuxna i hela länet
- utveckla fler internationella samarbeten och gästspel
- skapa referensgrupper i kommuner av olika slag för att nå fler målgrupper

Dansverksamhet

Den professionella dansens ställning i länet behöver stärkas, vilket möjliggjorts genom extra medel från såväl stat som landsting till den regionala institutionen. Scenkonst Sörmland satsar därför brett på dans genom till exempel länskoreograf, gästspel och inrättar 2011 en ny halvtids producenttjänst. I SkS egna produktioner ingår ofta dans i någon form som en del i föreställningen, vilket resulterat i flera gränsöverskridande och nyskapande föreställningar. Genom att länets danskonsulent finns i samma organisation ges möjligheter att utveckla intressanta projekt tillsammans.

För att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse samt delaktighet är målsättningen att:

- tillsammans med länets kommuner vidareutveckla Dansbuss Sörmland med länskoreograf Carl Olof Berg till ett möte med konstnärliga förtecken
- utveckla fler konstnärliga projekt inom olika sorters dans
- utöka den uppsökande verksamheten och utveckla nya arenor för att nå fler
- samverka med aktörer i andra län för att kunna erbjuda länet större nationella och internationella gästspel

- samverka med etablerade arrangörer och stödja nya arrangörer för att öka utbudet av dansföreställningar i länet

Musikverksamhet

Konserter för äldreboenden är ännu ett prioriterat område för länet. Varje år produceras och spelas ett 100-tal konserter av olika genrer för boende inom äldreomsorgen genom Scenkonst Sörmland. Till största delen medverkar länsmusikerna i detta utbud, kombinerat med frilansmusiker och solister från olika genrer.

För att främja allas möjligheter till kulturupplevelser och få utbudet mer tillgängligt är målsättningen att:

- utveckla "Spela på rummet", ett koncept för de som inte tar sig till dagrum och samlingslokaler
- bredda utbudet genremässigt och omfatta fler kulturuttryck, som exempelvis dans

Sommarmusikserien Musik på Sörmländska Slott och Herresäten produceras av Scenkonst Sörmland och ett stort antal både offentliga och privata arrangörer är involverade. Unika spelplatser i det intima formatet skapar arbetstillfällen för frilansartister, hittills med tyngdpunkt

Dansgruppen "Vindhäxor" på den tredje och senaste dansfestivalen i Nyköping. Ett samarbete med Nyköpings kommun och Nyköpings Teaterförening. Festivalen innehåller föreställningar för alla åldrar, dessutom dansworkshops och föreläsningar.

på västerländsk konstmusik. Genom konceptet Unga Svenska Solister lanseras unga musiker från olika genrer i början av karriären.

Gästspel i länet av artister inom olika genrer under höst, vinter och vår behövde en ny form. En referensgrupp bestående av Scenkonst Sörmland samt olika musikarrangörer skapades och genom samverkan och dialog har förnyelse och högre konstnärlig kvalitet i utbudet uppnåtts.

After Work Music ges i SkS egna konsertlokal i Eskilstuna. Där arrangeras också lunchkonserter i samarbete med Sveriges Radio Sörmland.

För att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse är målsättningen att:

- fortsätta prioritera nyskriven musik från olika genrer i våra egna produktioner
- utveckla projekt med Artist in Residence, tonsättarprojekt och genreöverskridande festivalsamarbeten med kommuner
- utveckla fler internationella samarbeten och gästspel
- utveckla konceptet Unga Svenska Solister inom olika genrer
- utveckla och bredda After Work Music-konserterna för fler målgrupper, och med stöd av intresserade arrangörer flytta konceptet till fler kommuner
- söka nya arrangörsstrukturer för att bland annat få in fler unga arrangörer

Webb/publikarbete

Under 2011 har utveckling av ny hemsida inletts. Vägledande har varit att hemsidan ska vara öppen, transparent och tillgänglig. Ny teknik möjliggör ökad interaktion med besökarna och hemsidan kan bli en plattform för kommunikation snarare än en anslagstavla. Scenkonst Sörmland har även etablerat sig i de sociala medierna. Att utveckla detta tillsammans med ett aktivt publikarbete är prioriterat. Då SkS vill öka den

offentliga verksamheten blir kunskapen om och samarbetet med publiken allt viktigare. Genom elevval, delaktighet, scenråd och referensgrupper kan de som tar del av utbudet vara med och påverka. Det är också viktigt att utveckla arbetet med olika nätverk och även med kommunernas representanter.

Nya arenor

Då stora scenkonsthus oftast besöks av en viss kategori kulturvan publik är det viktigt att skapa nya arenor där nya möten kan uppstå. En uppsökande verksamhet där publik nås som inte söker sig till redan etablerade scener är viktig för att nå nya målgrupper. Det finns också konstnärligt intressanta aspekter på att spela i en miljö som har ett eget uttryck vilket tillför något extra i upplevelsen för publiken. Många arenor ute i landet som startade i liten skala har idag blivit platser dit människor vallfärdar för att ta del av förstklassig scenkonst. Det är lätt att hamna i stuprörstänkande, särskilt när det gäller byggnader. Om man istället tänker mötesplats kan många samordningsvinster göras.

Etablering i nya lokaler

Scenkonst Sörmland etablerar sig i nya ombyggda lokaler anpassade för verksamheten under 2013. Munktelstaden i Eskilstuna erbjuder med sina olika aktörer i området en attraktiv yta för olika slags scenkonst och samarbeten. Med denna etablering får SkS en gemensam bas. Verksamheten med tekniskt stöd och support för länet kan då också på sikt utökas.

Då ett viktigt mål för verksamheten är att nå nya målgrupper, har den nya lokalen möjlighet att utvecklas till en kulturell och interkulturell mötesplats. Då dessa grupper sällan söker sig till institutioners gängse utbud och arenor handlar det om ett gediget långsiktigt arbete för att skapa förtroende, genom delaktighet och stöd. Nya erfarenheter och arbetsmetoder kan sedan föras vidare till övriga länet.

REGIONAL MUSEIVERKSAMHET – HISTORIA OCH KULTURARV

Den samlade regionala museiverksamheten i Sörmland företräds av läns museet Sörmlands museum med en omfattande verksamhet i hela länet, samt av Eskilstuna konstmuseum (med länskonstkonsulent) som bedriver regional konstverksamhet på uppdrag av Sörmlands museum. Ett prioriterat utvecklingsområde är att skapa samarbeten och kopplingar mellan museiverksamhet, arkivverksamhet och hemslöjdsverksamhet, samt mellan kulturarv/historia och konst, hantverk och design, och på så sätt berika alla områdena, men i det följande presenteras för tydlighetens skull verksamhetsområdena var för sig.

Kulturarvscenen

Kulturhistoria intresserar många och det finns i länet en rik flora av aktörer engagerade i att bevara och berätta om historien. Här finns läns museet Sörmlands museum, länsstyrelsens kulturmiljövård, några stadsmuseer, en mycket aktiv hembygdsrörelse, släktforskare och ytterligare en del föreningar, fem statliga museer, två fristående regionala arkiv och flera aktiva stadsarkiv samt ett stort antal mycket engagerade fastighetsägare och enskilda.

Museerna

Läns museet Sörmlands museum är hela länets museum med varierad verksamhet, se nedan. I två kommuner finns tydliga kommunala kulturhistoriska museer. Eskilstuna stadsmuseum har särskilt satsat på ABM-samverkan med de arkiv som finns i kommunen, stadsarkivet och förenings- resp företagarkivet. Strängnäs museum bildar tillsammans med biblioteket ett levande kulturhus, Multeum. Strängnäs museums framtid har under 2010/11 utretts av Sörmlands museum på uppdrag av kommunen och diskussioner pågår kring hur verksamheten kan vidareutvecklas. Integrerad med biblioteket finns i Oxelösund en mindre stadsmuseiverksamhet som främst arbetar med en på Internet tillgänglig foto- och arkivsamling samt med stöd till det lokala föreningslivet. Vingåkers kommun driver museiverksamhet i Säfstaholms slott genom större årliga konstupställningar sommartid. På Nynäs slott, som drivs av landstingets Kultur och

Utbildning Sörmland, finns en öppen slottsmiljö i samarbete med Nationalmuseum, mindre och större utställningar på olika teman, ett tillgängligt kulturlandskap med trädgård och jordbruk samt varierad programverksamhet. På Målsåkers slott finns utställningar och programverksamhet, liksom på det kungliga slottet Gripsholm. Ett antal privata herrgårdar håller öppet för bokade visningar.

Fem statliga institutioner finns verksamma i länet, alla endast inom de egna väggarna eller besöksmålet. På Julita gård har Nordiska museet dels besöksmålet med herrgårdsmiljö, museum mm och dels ett stort stängt museimagasin. Statens konstmuseer, Nationalmuseum äger och ansvarar för vården av föremålssamlingen på Nynäs men bidrar även till slottets utställningsverksamhet. Det kungliga slottet Gripsholm med statens porträttsamling är ett av länets större besöksmål. Trafikverkets museer driver Vägverkets museisamling i Kjula utanför Eskilstuna, tillgängligt enbart genom bokade visningar. Nyinvigt är det försvarshistoriska museet Arsenalen i Härad utanför Strängnäs, med ansvar för försvarets samlingar av fordon och stridsvagnar.

Civilsamhället

I Sörmland finns ett aktivt föreningsliv. Inom kulturarvsområdet är hembygdsrörelsen störst och mycket aktiv med 66 föreningar samlade i länsorganisationen Södermanlands hembygdsförbund. Föreningarna bedriver programverksamhet, har hembygdsgårdar och några museer och har särskilt satsat på att samlingarna digitaliseras samt på dokumentationer. Även släktforskarna är mycket aktiva i länet och samlas i tre större lokala föreningar. Föreningarna ordnar kurser, temakvällar, resor mm. Länets hemslöjdsrörelse organiseras i Sörmlands hemslöjdsförening och har en del av sin verksamhet inriktad på kulturarvet och är därigenom ytterligare en av aktörerna på länets kulturarvsscenen. Länsbildningsförbundet och studieförbunden är en ofta förekommande samarbetspartners för länets kulturarvaktörer.

De större organisationerna kompletteras av ett flertal mindre föreningar och intressegrupper som arbetar med bevarande av skiftande delar av kulturarvet, som t ex bilar, båtar, industriarv, foton mm. Det finns också ett mindre antal förenings- eller privatdrivna museiverksamheter med specialinriktningar som Femörefortet i Oxelösund, F11-museet i Nyköping, Teknikens hus i Strängnäs och Munktellmuseet i Eskilstuna. Det kan noteras att dessa museer mestadels har anknytning till den inhemska manliga världen.

Kulturmiljövården

Kulturmiljövården i Sörmland står inför många utmaningar både genom det hårda exploateringstryck som finns i vissa länsdelar och de större omställningar som präglar länsdelar på tillbakagång. Arbetet med det fysiska kulturarvet i länet bedrivs i nära samarbete mellan länsstyrelsen, länsmuseum och kommunerna, och med i stor utsträckning starkt engagerade fastighetsägare, föreningar och intressegrupper. Trycket på kulturmiljövården är stort och på länsstyrelsen är därför arbetet i stor utsträckning uppbundet kring den dagliga ärendehantering. Länsstyrelsen har under senare tid dock lagt stora resurser på att utarbeta ett kulturmiljöprogram, vilket beräknas vara klart vid årsskiftet 2011/12, för att få ett bättre underlag såväl för ärendehantering och bidragsgivning som för arbete med regional utveckling. Sörmlands museums roll inom kulturmiljövården har fokus på rådgivning, kunskapsförmedling och utredningar. Ett utåtriktat kulturmiljöarbete med fokus på rådgivning och berättande – Offensiv kulturmiljövård – hör till ett utvecklingsområde inom den regionala museiverksamheten i samverkan med ett flertal aktörer i länet.

Arkiven och hemslöjden

Till kulturarvsscenen hör självfallet även arkiven, på samma sätt som museerna hör till arkivområdet. Här finns dels de regionala arkiven, Föreningsarkivet i Sörmland och Företagens arkiv i Sörmland med statliga bidrag samt hembygdsföreningarnas och ett antal andra föreningsdrivna lokalt baserade arkiv, dels stadsarkiven samt ett antal privata arkiv företrädesvis på de större gårdarna.

En del av hemslöjdskonsulenternas direkta uppdrag, liksom av hemslöjdsrörelsens engagemang, rör kulturarvet. I Sörmland har länge funnits ett mycket nära samarbete mellan till exempel Sörmlands museum och hemslöjden, hemslöjdsförbundet och konsulenterna. Den samverkan har manifesterats i att hemslöjdskonsulenterna sedan årsskiftet 2010/11 ingår i museet.

Regional museiverksamhet – Sörmlands Museum

Sörmlands museums uppdrag är att genom varierad verksamhet och med kulturarv och historia i fokus bidra till kulturella och historiska perspektiv på samtid och framtid. Museet ska också genom insamling, dokumentationer och ett ansvarsfullt bruk av samlingar och kulturmiljöer bidra till att detta även i framtiden kan

göras på ett rikt och mångfacetterat sätt. Båda delarna gör museet genom skiftande verksamheter med fokus på berättande och användande av levande och mångfacetterade kulturarv och minnen. Museets mål är att vara ett museum som märks och väcker engagemang. Därför sätter Sörmlands museum alltid människan i centrum, dagens och gårdagens och arbetar med samtida angelägna frågor.

Sörmlands museum har verksamhetsgrenar som utställningar och webb, pedagogik, barn- och ungdomsverksamhet, program, insamling och dokumentation, samlingar med föremål, foton och arkiv, byggnadsvård och kulturmiljövård samt arkeologi. För samtliga områden är det utåtriktade arbetet centralt. Det gäller även områden som samlingar och kulturmiljövård. När det gäller användandet av samlingarna har Sörmlands museum ett mycket öppet förhållningssätt och att ytterligare utveckla detta är ett viktigt utvecklingsområde där stora satsningar görs och kommer att göras.

Museet har en tydlig regional profil där samarbete, nya arenor och människors delaktighet är väsentliga. Det är hela länets museum och det syns. Museet satsar på att verka ute bland människor, i det offentliga rummet och runt om på olika platser och i olika sammanhang, och gärna på nya arenor. I allt från utställningar, såväl utomhus och i mobila rum som inomhus i skiftande lokaler, fasta såväl som mobila med program och pedagogik, resande museipedagoger, rådgivning och turnerande byggnadsvårdare till hantverksworkshops för ungdomar, minnesutställningar för äldreården och föreläsarservice mm syns denna ambition, liksom i museets insamling, dokumentation och undersökningar. Museets skiftande närvaro på nätet är också en del av denna ambition, liksom i hur museet arbetar med samlingarna. Under kommande år skapas ännu bättre förutsättningar för museets hela verksamhet i och med det nya hus som just nu är under planering.

Utvecklingsområden

Utvecklingsområdena inom området kulturarv och historia har alla sex fokus:

- Fördjupad samverkan
- Nya arenor
- Historia och kulturarv för och med alla och betoning på mångfald och interkulturell verksamhet
- Samlingarnas och kulturmiljöernas användning

- Historiska perspektiv på samtids- och framtidsfrågor
- Genre- och verksamhetsöverskridande

Gemensamt och viktigt är också att alla områdena sätter människan i centrum och bjuder in till delaktighet. I samtliga utvecklingsområden ska särskilda hänsyn tas till mångfaldsaspekter liksom till jämställdhet och tillgänglighet. Inom flera områden är mångfaldsaspekten en avgörande och tydlig utgångspunkt, i andra står tillgängligheten i fokus.

Historien och kulturarvet, museisamlingarna och arkiven finns inte för sin egen skull. De finns i nuet och används och skapas i nuet. Att göra det medvetet och ansvarsfullt är ett krav som kan ställas på de offentligt finansierade kulturarvsinstitutionerna. Det innebär dels att arbeta med dagsaktuella frågor, vare sig de handlar om konkreta problem i samtiden eller om de eviga mänskliga frågorna, och dels att hålla samlingar och arkiv öppna, tillgängliga och använda.

Alla utvecklingsområdena inkluderar flera aktörer och parter och grundar sig lika mycket på den långsiktiga strategiska planeringen hos det regionala museet Sörmlands museum och andra professionella aktörer, som på dialogseminarierna med civilsamhället. Sörmlands museum har som största regionala aktör en särställning som kräver att museet tar ett särskilt och inte minst samordnande ansvar, något som länets aktörer också tydligt förväntar sig. Det hindrar inte att flera av utvecklingsområdena rymmer, och förutsätter, aktivt och självständigt arbete och

fristående insatser av andra aktörer, såväl regionalt som lokalt. Centralt i det fortsatta arbetet är utvidgad och fördjupad samverkan inom kulturarvssektorn i länet, och mellan denna och andra kulturområden.

De utvecklingsområden och verksamheter inom den regionala museiverksamheten som regionen avser att satsa på är ofta länkade till varandra, rymmer flera, och ibland samma, projekt och har i flera fall nära kopplingar till utvecklingsområdet och projekt inom områdena konst, hemslöjd och arkiv men även till scenkonst, film och bibliotek.

Fördjupad samverkan – Kulturarvsforum

Med erfarenheter från mångåriga samarbeten liksom av tidigare genomförda forum för professionella och ideella engagerade i kulturarvet finns all anledning att fördjupa samverkan, informationsutbyte och samarbeten inom den breda kulturarvssektorn i länet. Genom ökad samverkan främjas såväl allas möjligheter till kulturupplevelser som ett levande kulturarv och genom möjligheterna till kunskapsförmedling och gemensam kompetensutveckling främjas även kvalitet och förnyelse. Målet är att:

- Anordna minst ett en- eller flerdagars kulturarvsforum årligen.
- På sikt även etablera ett forum digitalt
- Öka antalet samverkansprojekt mellan länets olika aktörer samt på sikt även interregionalt

Ungdomsbloggen och seniorbloggen. Varje dag kan man läsa deras tankar och associationer utifrån saker de själva har valt och fotograferat i museets stora samlingar.

Historien i Sörmland

Sörmlands museums verksamhet ”Historien i Sörmland” där historia berättas på plats utifrån olika teman på varje ort, med skyltar, vandringar, berättarkvällar, pedagogiska program för skolan mm finns idag på tolv platser (med tillsammans nära 400 skyltar). Historien i Sörmland både växer och utvecklas med stöd av länsstyrelsen och i samverkan och samarbete med kommunerna, hembygdsföreningarna, andra föreningar och enskilda, och engagemanget är stort i hela länet. Idag finns Historien i Sörmland etablerat, eller på gång, i alla länets kommuner utom en. Att vidareutveckla verksamheten både i omfattning med nya teman och orter och i innehåll med nya arbetsformer är ett sätt att främja allas kulturupplevelser och bildning och ett levande kulturarv som alla kan uppleva och ta del av. Historien i Sörmland är även en del av museipedagogiken i länet och uppmärksammar således även barns och ungas rätt till kultur. Målet under kommande treårsperiod är att:

- Vid slutet av 2014 ska minst tre nya orter/teman ha kommit till
- Utveckla programverksamheten
- Vidareutveckla museipedagogiken i Historien i Sörmland inom ramen för utvecklingsområde Barn och unga
- Etablera närmare kontakt med turistnäringen och utnyttja Historien i Sörmland mer inom turistnäringen

Nya arenor – nya utställningar – nya former

Att utveckla utställningsverksamheten i länet handlar dels om att inbegripa flera aktörer och dels om att utveckla utställningsformer och gestaltningar i det offentliga rummet ute och inne samt för varierade lokaler och kulturmiljöer. Det handlar också om att använda samlingarna på nya och kreativa sätt.

Den kulturhistoriska utställningen är ett säreget medium då det både är en pedagogisk och en konstnärlig form, med både mer eller mindre vetenskapligt innehåll och konstnärlig gestaltning. Målet med att vidareutveckla det kulturhistoriska utställandet är således såväl konstnärlig förnyelse och kvalitet som att främja ett levande kulturarv och berättandet kring och med hjälp av det. Att nå fler och främja allas möjligheter till kulturupplevelser genom att finnas på oväntade platser på oväntade sätt är också en ambition. Målet är att även rymma andra kulturuttryck och genrer och därmed ytterligare förnya mediet och bidra till konstnärlig förnyelse. Ett vidgat

samarbete med forskarvärlden ska även ske och är en del av förnyelsen av den kulturhistoriska utställningen.

Ett annat sätt att förnya utställandet är att i ännu högre grad inkludera olika gruppers delaktighet i arbetet. Det kan vara att arbeta med människor med inom utställningstemat särskilda kunskaper och erfarenheter eller att arbeta med representanter för olika målgrupper. På så sätt utvecklas inte endast utställningsmediet utan gynnas även mångfald, tillgänglighet och relevans. Ambitionen är även att fördjupa och bredda samarbetena kring utställningar och till dem hörande pedagogik och programverksamhet. Det gäller såväl samarbeten mellan kulturarvssektorns olika professionella och ideella aktörer i och utanför länet som med andra kulturområden och kulturskapare.

Under kommande treårsperiod är målet att:

- Genomföra utställningsprojekt i offentlig miljö inomhus utanför museer och traditionella utställningsplatser samt utomhus i skiftande miljöer
- Utveckla samarbetet kring samproduktion av utställningar mm internt i länet och interregionalt
- I konkreta utställningsprojekt samt genom andra typer av erfarenhetsutbyte utveckla samarbetet med andra kulturgerer och kulturskapare inom skiftande genrer samt med forskare från olika discipliner
- Planera och genomföra ett större projekt kring funktionsnedsattas historia med delaktighet från såväl enskilda funktionsnedsatta som organisationer, samt med deltagande av såväl forskare som kulturskapare
- Planera och genomföra projekt som rör nya sätt att använda samlingarna i skiftande miljöer och utställningsformer
- Vidareutveckla projektet Älskas ... ätas om djurhantering
- Planera och utveckla samarbeten med bl a Nationalmuseum kring framtida gemensamma utställningsprojekt
- Utveckla utställningsmediet i samband med nybygget av museets lokaler

Mötesplats Sörmlands museums nya hus

För närvarande är en huvuduppgift för Sörmlands museum och en av länets största kultursatsningar att planera för ett nytt hus för Sörm-

lands museum. Det ska rymma öppna arkiv och magasin, utställningssalar, eventsal, grupprum, pedagogiska verkstäder, restaurang, butik samt ett stort utetorg för utställningar, event och program. Det blir även nya kontor, verkstäder, ateljéer samt lokaler för arbete med samlingarna.

Unikt för huset blir sättet att arbeta publikt med samlingarna. De kommer att finnas tillgängliga mitt i huset, delvis glasade och hela tiden öppna på olika sätt och människor kommer att bjudas in att delta i arbetet med dem. Samlingarna ska också kunna utnyttjas som rum för upplevelser och aktiviteter. Hög tillgänglighet för alla till alla delar och verksamheter i huset är självklara. Även satsningen på flera olika pedagogiska verkstäder och grupprum gör huset mångsidigt inte minst för arbetet med barn och unga, äldre och människor med särskilda behov.

Det nya museet ska bli en mötesplats för många olika människor och den framtida verksamheten i det planeras nu i nära samråd med olika målgrupper (med särskild vikt lagd vid barn och unga, barnfamiljer, invandrare samt äldre) samt med andra aktörer inom kulturlivet, med föreningar och näringslivet. Huset ska bli en mångsidig arena för såväl många olika kulturuttryck och verksamheter som för många olika grupper och aktörer.

Målen är således att under kommande år att

- Etablera nya lokaler och skapa en ny levande kulturell mötesplats för människor och samlingar

- Planera det nya huset i dialog med skiftande målgrupper, brukare och kulturskapare

Använd samlingarna!

Museisamlingarna, och då avses såväl föremål som arkiv, foton och minnen, är till för att användas. De ska visserligen också tillgängliggöras men endast därför att de just ska användas, av olika människor och i olika sammanhang. Samlingarnas användbarhet, relevans och möjligheter behöver både utvecklas och göras mera kända. Det är ett av Sörmlands museums prioriterade områden och ett viktigt utvecklingsområde för hela den sörmländska kulturarvssektorn.

Under kommande period är målen att:

- Visa mer av samlingarna – föremålen, bilderna och arkivhandlingarna - och använda dem för att berätta på fler ställen, inte minst i offentlig miljö och på webben. Pilotprojektet Ut med grejerna/ Sätt spår som Sörmlands museum drar igång under 2012 och som handlar om att visa samlingarna kreativt i olika offentliga miljöer rör detta, liksom museets satsningar på webben.
- Skapa goda förutsättningar för att arbeta med samlingarna på nya sätt i Sörmlands museums nya hus
- Analysera samlingarna utifrån olika perspektiv och synliggöra samlingarnas

Historien i Sörmland berättar historia på plats, berättar om de stora sammanhangen med de lokala händelserna som exempel. Skyltarna finns på många orter runt om i Sörmland, varje ort har sitt eget tema.

berättarpotential (och brister). Arbetet har inletts under 2011 med ett projekt där forskare bjuds in till samlingarna och till diskussion kring samlingarnas "berättarpotential". Primärt för Sörmlands museums samlingar, men ambitionen är att även utveckla analysformer, användbara för andra samlingar och samlare

- Genomföra ett Kulturarvsforum med tema samlingarnas användning
- Inom bl a projektet Gårdagens hantverk blir dagens design bjuda in konstnärer, hantverkare, slöjdare och designers att låta sig inspireras av samlingarna till skapandet av såväl nya unika verk som butiksprodukter. Projektet görs i samverkan mellan Sörmlands museum, Eskilstuna konstmuseum, länskonstkonsulenten och hemslöjden.

Webben

Idag är internet en lika viktig arena för museer som fysiska mötesplatser. Det gäller både att finnas där och utnyttja nätet för att utveckla hela verksamheten. Nätet är för museernas del inte i första hand en informationskanal eller ett sätt att "tillgängliggöra" samlingarna utan en verksamhetsarena där man kan arbeta med allt från utställningar, pedagogik och program till insamling och dokumentation. Det vill Sörmlands museum satsa på, i samverkan med andra aktörer i länet och även interregional och internationellt. Här finns också stora möjligheter till utveckling genom samarbete mellan olika kulturgerner och med skiftande kulturskapare. Förutom att lägga ut databaser av foto, föremål och arkiv och göra dem sökbara för alla är målen under kommande år att:

- Utveckla fler och bättre webbutställningar i samverkan med kulturskapare, forskare och kulturarvssektorns olika aktörer
- Utveckla formerna för presentationerna och användning av samlingar på webben
- Etablera Sörmlands museum ännu tydligare i K-samsök, Commons, Flickr och Europeana etc
- Utveckla formerna för dokumentation med hjälp av webben samt utveckla interaktionen med publik och deltagare bl a genom utnyttjande av gästbloggare som arbetar i museets samlingar mm
- Vidareutveckla Sörmlands museums användning av Facebook och andra communities

- Utredda förutsättningarna för en gemensam Kulturarvsportal i länet

Barn och unga

Barns och ungas rätt till kultur innebär bl a alla barns och ungas rätt att på spännande, intressanta och roliga sätt ta del av och använda kulturarvet och historien, liksom att själva få möjlighet att bidra till historieskrivningen och kulturarvet. Sedan länge är barn och unga en prioriterad grupp för läns museet och andra museer i länet och ett starkt engagemang för området finns även inom sektorns föreningsliv och inom arkiven. Genom ett antal verksamheter och projekt avser vi i länet gemensamt utveckla och förstärka arbetet med och för barn och unga. Tanken är att inbegripa såväl professionella som ideella krafter i länet, utnyttja såväl museer och kulturhus som hembygdsgårdar och kulturmiljöer. Verksamheten bör även kunna engagera hantverkare, slöjdare, konstnärer och andra kulturskapare i länet där Sörmlands museum kommer att fungera som samordnare.

Målen under kommande treårsperiod är att:

- Under arbetsnamnet Närbkontakt med historien och kulturarvet utarbeta former för ökad samverkan mellan länets olika kulturarvsaktörer kring och utveckling av länets kulturarvs- och museipedagogik så att en större del av Sörmlands barn och unga kan nås
- Utveckla kulturarvspedagogiken genom nära samverkan med museum, hemslöjd, arkiv och olika kulturskapare
- Utveckla nya pedagogiska genreöverskridande former inte minst i Sörmland museums nya hus och med användande av museets samlingar
- Planera Sörmlands museums nya hus i nära samverkan med barn och unga och skapa förutsättningar för att det nya museet blir en bra mötesplats för, och använt av, barn och unga
- Vidareutveckla kulturarvspedagogiken i kulturlandskapet
- Vidareutveckla möjligheterna och formerna för barns och ungas aktiva deltagande i museets arbete och verksamhet och i historieskrivning.

Målgrupp Äldre

De äldre, såväl de aktiva och friska som de äldre och nedsatta, blir allt fler. Det är en varierad målgrupp som kan och ofta vill delta i muse-

ernas arbete, t ex genom att bidra till samlingar, berätta sina minnen etc och vara delaktiga i inre och utåtriktat arbete. Därigenom såväl vidgas museernas möjligheter och innehåll som bidrar verksamheten till de äldres välbefinnande och hälsa. Sörmlands museum avser att fortsatt satsa på denna grupp genom projekt som Seniorbloggen, berättarkvällar, insamlingsprojekt och genom att bjuda in till delaktighet i planeringen av det nya huset och dess verksamhet. Att vara en levande mötesplats för äldre är en viktig uppgift för museet.

För äldre med nedsatt hälsa, inte sällan demens, kan kontakten med kulturarvet bidra både till bättre hälsa och positiva upplevelser. I kontakten till exempel med äldre invanda föremål, bilder och dofter kan minnen och tankar väckas och också bli utgångspunkt för samtal. Sörmlands museums Minnesutställningar används för sådan minnesträning och samtal. Verksamheten har stora potentialer att utvecklas inte minst genom ökad samverkan mellan olika kulturområden. I planeringen av Sörmland nya hus beaktas de äldres behov och skapas förutsättningar även för arbete med dementa.

Personer med funktionsnedsättning – deras historia och delaktighet

Under de kommande åren, som en del av invigningsåret för Sörmlands museums nya hus, görs en särskild satsning på funktionsnedsatta personers historia med fokus på neurologiska- och psykiska funktionsnedsättningar. Satsningen görs i samverkan med länets handikappråd, där engagemanget för projektet redan är stort, oli-

ka handikappförbund samt Strängnäs museum. Samråd ska också ske med Landstingets folkhälsoenhet, vård och omsorg inom Nyköpings kommun m fl.

Men först och främst ska enskilda människor med funktionsnedsättningar vara med och såväl bidra med sina egna historier som delta i arbetet med att samla in och berätta om och gestalta gruppens/gruppernas historia. Att fokusera på just mentala och psykiska funktionsnedsättningar blir också ett sätt att diskutera och med hjälp av historien problematisera viktiga samtidsfrågor kring normalitet och kring hur samhället behandlar avvikande.

Människors egna berättelser – allas historia

Ett sätt att arbeta med mångfald och se till att allas historia finns med i det kollektiva minnet, är satsningen på människors egna berättelser i vid mening. Inte minst är det ett sätt att få med invandrarnas, de funktionsnedsattas, barns och ungas samt många kvinnors historia. Att samla minnesberättelser kombinerade med foton och föremål och även med kulturmiljöer är en viktig uppgift för museerna där människo- och vardagsnära material ska ha större plats än det spektakulära och bara vackra. Det handlar också om att främja människors eget skapande och berättande. Något som också kan ha betydelse för hälsan, att få dela med sig av sina erfarenheter.

När det gäller bevarandet och användandet av minnesmaterial finns särskilda utmaningar. I dagens digitaliserade samhälle finns en uppsjö av

Lukta, känna, lyssna, berätta. Minnesutställningarna väcker minnen och inspirerar till samtal.

Utställning utomhus, alltid öppen för alla. Och med människan i fokus. Röster i Flen visades 2011. Två år tidigare visades Röster i Nyköping.

dagboksmaterial på webben, aldrig tidigare har vi dokumenterat våra liv så noggrant och frekvent. Men det blir lätt så mycket att man endast tar del av det redan kända och kanske ingenting till slut bevaras.

Målen under kommande treårsperiod är att:

- Genom flera projekt satsa på att samla in och använda minnesmaterial och utnyttja redan gjorda projekt som Sörmlands museums insamling migrationsminnen.
- Fortsatt satsa på dokumentation av det mångkulturella Sörmland
- Öka samverka i länet kring hur man kan samla in och använda minnesmaterial, med start i ett kulturarvsforum på temat
- Utnyttja webben bl a genom start av en särskild blogg/sida med gästbloggare som genom att skildra sin vardag berättar om skiftande sörmländska människor och livsvillkor.
- Öka och vidareutveckla användandet av minnesmaterial i utställningar, pedagogik etc.

Offensiv kulturmiljövård.

Det är lätt att kulturmiljövården i ett län som Sörmland med hög exploateringsnivå blir ärend- och utredningsfixerad. Det är nödvändigt att hantera ärenden och göra utredningar, men genom samverkan mellan flera parter och genom Sörmlands museums friare ställning samt möj-

ligheterna att samarbete med civilsamhället kan fokus också läggas dels på förmedling till breda grupper av sörmlänningar, inklusive beslutsfattare, och dels på att stötta fastighetsägare och andra att ta tillvara och sköta de kulturarv och kulturmiljöer de äger och ansvarar för eller använder och har tillgång till.

Då Sörmland både har en rik och mångfacetterad kulturmiljö och en hög exploateringsnivå är det mycket viktigt att man inom samhällsplaneringen har ett mycket aktivt förhållningssätt till landskapets och städernas historiska innehåll. Redan i de allra tidigaste skedena i planeringen bör man förhålla sig till och integrera kulturlandskapet, för nuvarande och kommande generationer. Kulturmiljön är en viktig resurs och tillgång att utnyttja och ta tillvara.

En offensiv kulturmiljövård med fokus på berättande och rådgivning är redan idag prioriterat inom läns museet, men här finns stora utvecklingsmöjligheter i länet där länsstyrelse, länsmuseum, lokala museer och civilsamhälle kan samverka. I arbetet finns även möjligheter att inbegripa näringslivet, som t ex hantverkare, fastighetsmäklare, försäkringsbolag och turismnäringen. Sådana kontakter har tagits och intresse finns för medverkan. Att arbetet inkluderar slöjden är självklart. En offensiv kulturmiljövård har även fokus på hållbar utveckling. Här är effektivt resursutnyttjande, återbruk och miljö självklart viktigt. Flera verktyg och arbetsformer som finns idag kan användas ännu bättre; rådgivning, visningar, tydliga utredningar, utställningar inne och ute, kurser, event, opinionsbildning, ett aktivt och medvetet användande av kulturmiljövårdsbidraget mm. Förhoppningen är förstås att också utveckla nya verktyg och arbetsformer.

Målen under kommande år är att:

- Genomföra ett antal gemensamma projekt med fokus på offensiv och proaktiv kulturmiljövård
- Utarbeta strategier, arbetsformer och verktyg för det gemensamma offensiva kulturmiljöarbetet.

Alla kan inte komma till museet. Då kommer museet till publiken, kanske i en husvagn. En av museets husvagnar innehåller en utställning om att ta hand om sitt hus på ett ekonomiskt och kulturhistoriskt bra sätt. Här kan besökarna också få råd av någon av museets kunniga byggnadsvårdare.

REGIONAL ARKIVVERKSAMHET

Arkiven är en väsentlig och självklar del av Sörmlands kulturarvssektor och utvecklingen inom den regionala arkivverksamheten hänger intimt samman med utvecklingen inom den regionala museiverksamheten, och tvärtom. Ambitionerna är att föra områdena närmare varandra. Den kompetens och det material som finns på arkivsidan ska bli mer utnyttjat av hela kulturarvsområdet, och den kompetens och de utåtriktade arbetssätt som finns på museisidan komma arkiven till del.

Arkivscenen

Idag finns i Sörmland fyra regionalt verksam arkiv. Den arkivverksamhet som idag uppfyller kraven och kriterierna avseende regional arkivverksamhet enligt regeringsförordning 1996:1598 och Riksarkivets definition är Föreningsarkivet i Sörmland, Företagens arkiv i Sörmland. Därtill finns Sörmlands museums arkiv och landstingsarkivet i Landstinget Sörmland.

Föreningsarkivet i Sörmland är inriktat på material från civilsamhällets aktörer och Företagens arkiv i Sörmland på företagsarkiv. Landstingets arkiv rör i första hand värden men självfallet även andra delar av landstingets verksamhetsområde. Sörmlands museums arkiv har en bredare inriktning mot alla typer av arkivmaterial, såväl gårds- och personarkiv som föreningars, företags och andra organisationer. Sörmlands museums arkiv är en del av museets samlingar och arkiv- och fotosamling är ofta även knutet till föremålsamlingen. Särskild vikt läggs vid att materialet även har med människors egna minnen och erfarenheter. Egna samlingar och arkivdepåer har endast Företagens arkiv i Sörmland, Landstingsarkivet och Sörmlands museums arkiv.

En mycket viktig del av länets arkivsektor är kommunarkiven. Där finns rika och värdefulla samlingar av historiskt och kulturhistoriskt material som rör långt mer än enbart den kommunala verksamheten. Här finns till exempel även förenings-, företags- och gårdsarkiv mm. De kommunala arkiven är i många fall mycket aktiva. I länet finns även ett antal ideella föreningar med inriktning på arkivmaterial, såsom Industrihistoriska gruppen i Nyköping och Ar-

betararkivet i Katrineholm. Även många hembygdsföreningar har omfattande arkivmaterial.

Regional arkivverksamhet – Föreningsarkivet i Sörmland och Företagens arkiv i Sörmland

Med definitionen av regionala arkiv som de arkiv vilka uppfyller kraven och kriterierna avseende regional arkivverksamhet enligt regeringsförordning 1996:1598 och Riksarkivets definition, är den regionala arkivverksamheten begränsad till Föreningsarkivet i Sörmland och Företagens arkiv i Sörmland. Det hindrar inte att även de övriga regionalt verksam arkiven kommer att delta i arbetet inom utvecklingsområdena, vilka dessutom är närliggande utvecklingsområden inom övriga kulturarvssektorn.

Föreningsarkivet bildades 1966 av representanter för länets kommuner, landsting och folkrörelser. Sedan 1996 är organisationen utsedd till regionalt länsfolkrörelsearkiv för Sörmland. Syftet med verksamheten är dels att bevara och vårda handlingar från föreningslivet i länet, men även att tillhandahålla och marknadsföra materialet för forskning. Detta är särskilt viktigt då handlingar från enskild verksamhet inte har något lagskydd vad gäller bevarande. Organisationen arbetar med att ordna och förteckna men även informera, ge råd och stöd samt marknadsföra länets föreningshistoria genom bland annat utställningar, skrifter och kurser i arkivvård. Föreningsarkivet i Sörmland arbetar över hela länet och arkivhandlingarna förvaras vid länets kommunarkiv efter ordnande och förtecknande. Föreningsarkivet i Sörmland har således som huvuduppgift att bistå med arkivtjänster och har inga egna samlingar.

Verksamheten finansieras idag genom medlemsavgifter samt intäkter från externa arkivtjänster men även genom statligt verksamhetsstöd via Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv, kulturbidrag från Landstinget Sörmland samt stöd från länets kommuner genom tillhandahållande av lokaler för förvaring.

Genom att samverka med andra regionala och lokala organisationer arbetar man för att lyfta fram hur viktiga folkrörelserna varit – och är – för vår samhälls- och demokratiutveckling. Tillsammans med bland annat Södermanlands hembygdsförbund, Länsbildningsförbundet Sörmland, Landstinget Sörmland och länets kommuner deltar Föreningsarkivet i Sörmland i olika kulturprojekt.

Företagens arkiv i Sörmland är en ideell förening med syfte att bevara, vårda och tillgängliggöra arkivmaterial från det sörmländska näringslivet. Kontor, arkivdepå samt klimatarkiv finns i det kommunala sk Arkivhuset i Eskilstuna. Företagsarkivet tar emot, förtecknar och förvarar såväl medlemmarnas deponerade arkivhandlingar som ägarlost, historiskt arkivmaterial. Arkivet erbjuder forskarservice, ger råd i arkivfrågor och utför olika arkivtjänster. Då de enskilda arkiven, till skillnad från de offentliga, saknar skydd i lagen, arbetar Företagsarkivet aktivt för att sprida information om vikten av att bevara arkiv även från den enskilda sektorn. Stor vikt läggs vid utåtriktad verksamhet. Arkivvisningar, föredrag och utställningar genomförs liksom uppsökande verksamhet i form av inventeringar och annan direktkontakt med länets näringsidkare.

Verksamhetens intäkter består av medlems- och hyllmeteravgifter samt inkomster från arkivuppdrag. Därutöver erhålls statligt stöd från Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv och regionalt driftsbidrag från Landstinget Sörmland. Från några av länets kommuner har även vissa anslag erhållits.

De båda regionala arkiven bedriver även en viss arkivpedagogisk verksamhet, riktad mot barn och unga. Genom den sk Skolväskan, med material från ett flertal arkiv i länet, kan skolor och lärarutbildningar erbjudas ingångar till ämnet arkivkunskap. Under 2011 kommer Föreningsarkivet i Sörmland att bedriva projekt för äldre vården liknande Sörmlands museums Minnesutställningar.

Föreningsarkivet i Sörmland och Företagens arkiv i Sörmland har ett nära samarbete, som dock kan och bör utvecklas vidare. Man samarbetar även interregionalt med närliggande läns regionala arkivinstitutioner samt inom forskningsrådet för enskilda arkiv i Sörmland-Västmanland där även Mälardalens högskola och Arkiv Västmanlands ingår. Syftet med rådet är att stärka banden mellan arkiv och högskola liksom att öka intresset för forskning i de enskilda arkiven.

Sörmlands museums arkiv har en bred inriktning och är en del av museets samlingar och har särskild inriktning mot arkivmaterial kopplat till föremål och foton samt på minnesmaterial och foton. Museet bedriver en aktiv dokumentationsverksamhet som resulterar i värdefullt och rikt arkivmaterial. Arkivet tar även emot enskilda arkiv och samlingar. Sörmlands museum använder arkivmaterialet i utställningar, pedagogiska program etc, och bidrar med rådgivning och information kring arkivvård. Landstingsar-

kiivet ansvarar för att arkivmaterial sparas från ett viktigt samhällsområde vården och från andra verksamhetsområden inom landstinget.

Utvecklingsområden regional arkivverksamhet

Flera av de utvecklingsområden som beskrivs under rubriken Regional museiverksamhet inkluderar även arkiven. Utvecklingsområdena för den regionala arkivverksamheten inbegriper flera aktörer inom hela kulturarvsområdet, såväl professionella som ideella.

Barn, unga och äldre

De regionala arkiven bedriver idag visst arkivpedagogiskt arbete och arkiven och arkivpedagogiken är en självklar del av ett gemensamt arbete att vidareutveckla och samordna kulturarvs pedagogiken som skisserats under rubriken Regional museiverksamhet. Inte minst kan arkiven bidra med utbildning och information till barn och ungdom om vikten av källkritik och att tänka faktabaserat. Utvecklingsområdet bidrar till att främja allas möjligheter till kulturupplevelser och bildning samt till att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas. Målet att uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur står i fokus för utvecklingsområdet.

Förutom att arbeta gentemot barn, unga och skola, ställs nu även de äldre i fokus för det arkivpedagogiska arbetet. Föreningsarkivet i Sörmland avser att med start under 2011 bedriva och utveckla projekt kring minnesträning och samtal med utgångspunkt från foton och arkivmaterial.

Kända och använda

Det finns behov av att göra de regionala arkiven Föreningsarkivet i Sörmland och Företagens arkiv i Sörmland mer kända i länet såväl för att få in och därmed bevara mer värdefullt material, som för att öka användningen av det material som arkiven har. Man behöver verka för ökad kunskap om de enskilda arkiven som en del av länets kulturarv såväl hos föreningar och företagare och beslutsfattare som hos allmänheten. Att öka medvetenheten om vikten av att ta ansvar för de kulturellt värdefulla arkiv som annars kan försvinna när föreningar och näringsidkare lägger ner sin verksamhet eller fusionerar in i större koncerner, är en viktig fråga. Den civilsamhälleliga sektorns betydelse för vårt samhälles utveckling kan inte underskattas men när det gäller dess bevarande behövs både ökad medvetenhet och ökade resurser. Till exempel ökar

antalet föreningar som söker hjälp i arkivfrågor kraftigt. För att möta behoven behövs utökad utbildad personal för att klara av det grundläggande vård- och bevarandearbetet. Detsamma gäller de båda andra regionalt verksamma arkiven.

Under den kommande treårsperioden är målet att:

- Utarbeta en gemensam strategi för hur länets samlade arkivväsende, och arkivmaterial, kan göras mer känt och använt
- Öka samarbete och samverkan mellan länets olika arkivinstitutioner och mellan dem och närliggande läns institutioner
- Vidareutveckla formerna för samarbete med forskare och högskolor

Särskilt riktade områden

Av särskild betydelse är riktade insatser för att fånga upp yngre föreningsrörelser såsom t ex invandrarorganisationer och ungdomsrörelser, men även mer informella mötesbildningar såsom nätverk. Detta är ett viktigt utvecklingsområde.

Tillgänglighet

Arbete pågår med att digitalisera bland annat arkivförteckningar och göra ännu mer av arkiven tillgängliga på webben. På webben tillgängliggörs även annan viktig information som filmade arkivföredrag och ljudinspelningar. För att ytterligare förbättra tillgängligheten finns behov av samordning och samverkan mellan länets olika kulturavsaktörer. Diskussioner har förts mellan Sörmlands museum, Länsbiblioteket och Föreningsarkivet om en gemensam portal eller andra former för presentation på nätet.

Även den fysiska tillgången till arkiven och arkivmaterialet är väsentlig. Genom det nyöppnade arkivhuset i Eskilstuna Eskilskällan där även Föreningsarkivet i Sörmland och Företagens arkiv finns och bemannar disken har tillgången till materialet underlättats avsevärt. För Sörmlands museums del kommer det nya huset i Nyköping, där även Nyköpings Förenings- och företagsarkiv kommer att finnas, att ge liknande möjligheter.

I museets välordnade arkiv och bibliotek finns handlingar, böcker, kartor, brev och en stor mängd fotografier. En guldgruva för nyfikna.

REGIONAL MUSEIVERKSAMHET – SAMTIDSKONST

Ansvar för en regionala konstverksamheten i länet ligger hos Eskilstuna konstmuseum på uppdrag av Sörmlands museum.

Konstscenen

Konstscenen i Sörmland är inte så stor, men det finns en bra grund att bygga vidare på genom länets läge samt att några kommuner, Gnesta, Flen, Katrineholm och Eskilstuna valt att satsa på att utveckla konstområdet. En tillgång är även att det i länet bor många aktiva professionella konstnärer. I huvudsak är konstlivet i Sörmland lokalt baserat med undantag av Eskilstuna konstmuseum med konstkonsulenterna som bedriver regional utställningsverksamhet och konstpedagogik. När Sörmlands museums nya lokaler står färdiga kommer även museet i Eskilstuna att delta i den verksamheten med särskilda inriktningar som foto, video och konsthantverk samt på genreöverskridande samarbeten i utställningsprojekt etc.

Konstmuseer och konsthallar

Det finns just nu fem viktiga institutioner i länet som kontinuerligt visar professionell konst; Ebelingmuseet i Torshälla, Eskilstuna konstmuseum, Grafikens hus i Mariefred, Konstgalleriet i Hälleforsnäs och Katrineholms konsthall. När Sörmlands museums får nya egna lokaler med såväl utställningsrum som verkstäder kommer även det att kunna vara en arena för samtidskonsten.

Eskilstuna konstmuseum bedriver varierad och omfattande utställningsverksamhet med fokus på nordisk samtidskonst samt varierad konstpedagogik. Grafikens hus är landets enda centrum för grafisk konst, och visar framför allt grafik, svensk och internationell. Grafikens hus gör utställningar, bedriver en grafisk verkstad samt pedagogisk verksamhet och försäljning. Verksamheten rymmer även ett stort arkiv över svensk samtidsgrafik. För närvarande pågår diskussion kring husets framtida verksamhet, finansiering och eventuellt förändrat huvudmannaskap. Katrineholms konsthall, som drivs av kommunen, visar mestadels samtidskonst med inriktning på nordiska konstnärer. Pedagogisk verk-

samhet bedrivs i begränsad omfattning, men är tänkt att utvecklas. Ebelingmuseet i Torshälla visar mestadels svensk konst, såväl äldre som samtida. Hälleforsnäs galleri har på kort tid blivit en viktig plats för samtidskonsten. På Säfstaholms slott, som drivs av Vingåkers kommun, visas varje sommar en större konstutställning av hög kvalitet på varierande teman, företrädesvis med äldre konst. Utställningsverksamhet med konst bedrivs även i viss omfattning på det kommunala kulturhuset Multeum i Strängnäs samt på ett antal bibliotek i länet.

Gallerier, konstföreningar och konstnärskollektiv

Några konstgallerier, drivna av konstföreningar eller privata aktörer, som visar samtidskonst finns i länet, till exempel galleri Villåttinge i Flen, Lasarettsgalleriet i Eskilstuna och Sjöhästens galleri i Nyköping. Under vår och sommartid ordnas flera konsttrundor i länet liksom sommartid utomhusutställningar som ”Konst på Åsen” (utanför Katrineholm) och konst längs med Kalklinbanan.

Ett antal aktiva konstföreningar finns i länet. Störst och med länsövergripande verksamhet är Konstfrämjandet i Sörmland och Sveriges konstföreningar/Sörmland. I övrigt finns 23 lokalt baserade konstföreningar anslutna till Sveriges konstföreningar/Sörmland. De ordnar utställningar i olika lokaler och i samarbete med ovan nämnda institutioner. Det största åtagande är den årliga Sörmlandssalong som alternerar mellan fyra orter. Därutöver finns ett antal mindre konstföreningar knutna till kommuner, företag etc.

I länet finns få konstnärsdrivna initiativ, men de som finns är av stor betydelse för länet. Ett av dem är Gnesta ArtLab, som samarbetar med flera institutioner runt om i Europa. Det kommer även att bedriva ”artists in residence”. Det gör även glaskonstnären Ebba Wachelfeldt i anslutning till sin hytta och utställningslokal i Skeppsta utanför Gnesta. I Gnesta finns även Gnesta konsthall. Formverk Artzone i Eskilstuna samarbetar med flera nordiska konstnärsdrivna initiativ och även med konstnärer från de baltiska länderna. Formverk Artzone är inriktad på videobaserad konst. Ett konstnärsdrivet galleri finns även i Nyköping, Galleri Handmade.

Även Grafikens hus kan sägas vara konstnärsdrivet då det till en del ägs av drygt 500 konstnärer och flera av dessa använder den välutrustade verkstaden. Ägandet uppkommer genom att konstnärerna skänker grafiska verk till husets samlingar. Verkstaden används av ägarna men

också för utbildning i grafiska tekniker för unga konstnärer.

Konstnärer

Det bor ett drygt hundratal konstnärer i Sörmland. Här finns väl etablerade och kända konstnärer i olika åldrar ofta verksamma i huvudsak utanför länet, och även internationellt. I länet finns också konstnärer som satsar på att verka i Sörmland. Samarbete mellan dessa finns men eftersom länet är splittrat och flera kommuner är relativt små kan vara svårt att hitta andra konstnärer som man känner att man har något gemensamt med. Därför arbetar konstkonsulenten med konstnärsträffar ett par gånger per termin. Träffarna har ofta också en fortbildande karaktär, t ex. kring stipendieansökan och frågor kring upphovsrätt och ersättning mm.

Information, pedagogik och utbildning

Med undantag av några större institutioner finns hos många aktörer, kommuner och andra utställningsaktörer, stort behov av information/utbildning kring hur man kan arbeta med utställningsverksamhet av professionell samtida konst. Inte minst gäller det hur samtidskonsten görs tillgänglig för publiken och hur man kan arbeta pedagogiskt kring den. Detta är ett arbete som länskonstkonsulenten har påbörjat och ser att de berörda parterna har stort intresse av. Det framkom även vid dialogseminarierna.

Konstkonsulenten har i samarbete med Eskilstuna konstmuseum påbörjat ett arbete kring årliga fortbildningar för lärare i samtidskonst. Konstkonsulenten samarbetar även med övriga länskonstkonsulenter/verksamheter i länet kring att stödja skolorna i sitt arbete att få in professionell kultur/konst i skolan. Hittills är det en kommun, Flen, som varje år involverar konst i sina ”skapandeskola-projekt”. Konstkonsulenten arbetar även med att få in fler konstnärer och konstnärliga verksamheter i skolan. Det finns några kulturskolor med konst t ex i Strängnäs och Katrineholm.

I Sörmland bedrivs konstutbildning dels på vissa gymnasier och dels på tre folkhögskolor, Nyköpings, Eskilstuna samt Åsa folkhögskolor. På Mälardalens högskola i Eskilstuna finns designutbildning med inriktning både på informationsdesign och på recycling.

Regional konstmuseiverksamhet – Eskilstuna konstmuseum

Eskilstuna konstmuseum, som drivs av Eskilstuna kommun med stöd av landstinget och staten via länsmuseum Sörmlands museum, är länets huvudaktör när det gäller samtida konst. Genom ett avtal med Sörmlands museum har Eskilstuna konstmuseum regionalt ansvar för konsten, vilket innebär att även länskonstkonsulenten är ba-

Workshop för barn och vuxna med konstnär Ingela Svensson under Kultur10 i Strängnäs. Foto: Ingela Svensson

Ovan till vänster: Skapande skolaprojekt i Kyrkskolan i Mellösa med tema ”vatten”. Klasserna besökte Eskilstuna konstmuseum och jobbade med speglingar på olika sätt. Foto: barnen själva.

Studenter från Balettakademien tolkar verk i Eskilstuna konstmuseums samling genom dans. Ett samarbete mellan danskonsulenten och länskonstkonsulenten i Sörmland. Foto: Maria Hallberg

serad där. Samlingen består av mestadels svensk konst från 1600-talet och fram till nu. Den tillfälliga utställningsverksamheten är fokuserad på samtidskonst.

Eskilstuna konstmuseum har i sin verksamhet en nordisk profil. Den satsningen har hittills genererat två större projekt. 2009 ”Ei saa peittää-får ej övertäckas” i samband med Märkesåret och 2010 den första nordiska konsttriennalen. Konstmuseet har nu fått i uppdrag av Kultur- och fritidsförvaltningen i Eskilstuna att utveckla konceptet till att även omfatta ordet och musiken. Projektet går under namnet Nordisk kulturtriennial – KOM – konsten ordet musiken. Första delen av projektet genomförs hösten 2012. Förutom arbetet med den tillfälliga utställningsverksamheten bedriver konstmuseet en bred program- och konstpedagogisk verksamhet knuten till såväl samlingen som den tillfälliga utställningsverksamheten. Eskilstuna konstmuseum ansvarar även för svenskt barnbildaarkiv.

Utvecklingsområden samtidskonst

Utvecklingsområdena inom området samtidskonst rör alla konstens möjligheter att möta sin publik och publikens möjligheter att få nya perspektiv genom konsten och att möta den på nya arenor och i nya sammanhang.

Den övergripande ambitionen är dels att utveckla och stärka samtidskonstens roll och position i länet och dels att fördjupa samarbetena mellan samtidskonstens olika aktörer samt mellan samtidskonsten och andra kulturaktörer, arenor och kulturskapare.

Samtliga utvecklingsområden bidrar till målet att främja allas möjligheter till kulturupplevelser och bildning, liksom till målet att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse. Genom området Barn och unga främjas även målet att uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur. Området som inkluderar att arbeta med konst och kulturarv bidrar även till målet att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Förnyad strategi

Det finns behov av att förstärka och tydliggöra samtidskonstens roll i det regionala kulturlivet i Sörmland. En förutsättning för detta är en mer uttalad och genomarbetad strategi än vad som finns idag. Under den kommande treårsperioden ska en sådan utarbetas i nära samverkan med länets olika aktörer inom konstområdet och närliggande områden. I arbetet ingår även att belysa

villkoren för Grafikens Hus, liksom för barnbildaarkivet. När det gäller det sistnämnda ska en särskild utredning göras. Strategin ska utarbetas av Eskilstuna konstmuseum i samarbete med Sörmlands museum inom ramen för konstmuseets regionala ansvar. Målet är således att:

- En ny strategi för regional samtidskonstverksamhet
- Utredning av verksamhet, organisation, huvudmannaskap samt regional förankring och betydelse för Svenskt barnbildaarkiv

Ökat utbud, nya arenor och samarbeten

Att öka möjligheterna för sörmlänningarna att möta professionell konst, med fokus på samtidskonst, är viktigt. Det ska ske dels genom utökad länsövergripande utställningsverksamhet, dels genom stöd och information från regional nivå till kommunal verksamhet. Det ska också ske genom att utveckla nya arenor och samarbeten.

Liksom för historien/kulturarvet och andra kulturområden finns även för samtidskonstens del finns en vilja att utveckla nya arenor. Det kan vara konst i kyrkor där konstkonsulenter påbörjade ett samarbete 2010 mellan kyrkor och kommuner i länet att visa samtidskonst. Arbetet kommer att vidareutvecklas under kommande år. Diskussioner förs också kring att visa konst i tomma affärslokaler, på arbetsplatser och i skiftande offentliga miljöer inne och ute.

Utvecklingsområdet handlar även om att öka förståelsen och kunskapen om hur man kan använda sig av konst inom olika områden som i offentlig miljö, i vården, i skolan, i näringslivet, i arbetet med kulturarv och historia och inom olika kulturområden. Centralt är att skapa gränsöverskridande samarbeten mellan olika kulturuttryck och på det sättet även möta en bredare publik och ge konsten plats, och utnyttja dess möjligheter, inom olika områden. Utvecklingsområdet innebär breda samarbeten, även mellan länets olika kulturkonsulenter.

Under kommande treårsperiod är målet således att:

- Från 2013 årligen genomföra minst en större länsövergripande utställning av samtidskonst
- Skapa nya arenor för samtidskonsten i samarbete mellan olika aktörer samt utveckla möjligheterna till samarbeten mellan olika utställningsarrangörer
- Utveckla möjligheterna till gränsöverskridande samarbeten mellan samtids-

konsten och andra kulturområden och aktörer och kulturskapare

- Utreda möjligheterna att skapa ett digitalt forum för länets samtidskonst
- Att utveckla formerna för stöd till och fortbildning för utställningsarrangörer i länet

Barn och unga

Inom länet är idag konstpedagogiken relativt begränsad och ambitionen är att utveckla den verksamheten avsevärt, inte minst genom samarbeten mellan olika institutioner och kulturkonsulenter samt i samarbete med utvecklingsarbetet kring barn och ungdom inom kulturarvsområdet. Målet är att öka kunskapen om hur man kan använda sig av konst i Skapande skola och få in fler konstnärer i arbete med Skapande skola. I arbetet ingår även att fortbilda lärare, gärna i samarbete mellan flera institutioner och kulturuttryck. Ambitionen är att utarbeta bra konstpedagogiskt material och vandringsutställningar för bl a skolorna. Arbeta ska också genomföras för att öka barn och ungas möjlighet att möta samtidskonst och själva få skapa.

- Utveckla en tydlig strategi för konstpedagogik i länet inom ramen för ovan nämnda strategi (och i dialog med utvecklingsarbetet inom musei- och kulturarvspedagogiken) och utveckla konstpedagogiken i länet i samverkan med länets olika aktörer
- Skapa fler arenor för barn och unga att både göra och visa sin konst, t ex på de större institutionerna Eskilstuna konstmuseum och Sörmlands museum

Stöd till konstnärer och konsten som näring

Särskilt genom konstkonsulenten ska stödet till konstnärerna utvecklas, genom samarbete mellan Sveriges konstkonsulenter och KRO kring att sprida information om MU-avtalet, genom att ordna nätverksträffar och fortbildning samt genom att inbegripa konstnärer i KKN-samarbeten. De initiativ till "artist in residence" som finns ska uppmuntras och stödjas.

Det finns ett samarbete inom Sörmlandsmodellen för Kultur och kreativa näringar där fokus bl a ligger på konst och konsthantverk. Ett samarbete med ansvarig för KKN-modellen Sörmland, och länskonstkonsulenten om att informera/fortbilda kring och stödja nya samarbeten mellan konstnärer/konstlivet, näringslivet och kommuner ingår i detta arbete. I samarbete

kring KKN ingår också att hitta nya samarbetsområden och att kunna visa konst på nya arenor samt projektet "Gårdagens hantverk blir dagens design".

Genreöverskridande - samtidskonst och kulturarv/historia, film, dans och scenkonst

Den ambition att arbeta gränsöverskridande över genrer, kulturområden och verksamheter som finns för länets hela regionala kulturverksamhet kännetecknar även konsten. Det gäller till exempel fortsatt utveckling av samarbetet mellan konstkonsulenten och länets filmkonsulentverksamhet. Konst och dans hör också till utvecklingsområdet genom samarbete mellan konstkonsulent och danskonstkonsulenten kring att kombinera uttrycksformerna konst och dans. Även konstkonsulenten och Scenkonst Sörmland planerar samarbeten mellan konst och dans.

I det under 2011 ingångsatta projektet "Gårdagens hantverk blir dagens design" är utgångspunkten läns museets samlingar som inspiration till nyskapande av konstnärer, konsthantverkare, slöjdare och designers. Projektet, som även ingår i länets KKN-arbete, är ett samarbete mellan Sörmlands museum, hemslöjddkonsulenterna och konstkonsulenten i att ta fram nya konst/konsthantverks/design-produkter och utställningar med inspiration från kulturarvet.

Under kommande år är målet att:

- Genomföra samarbetsprojekt mellan konst och film som projektet Inblick: permanenta videostationer i länet, projektet Väntrumfilm med konstvideos
- I samarbete mellan konstkonsulent och filmkonsulent och mångfaldsstrategen i Landstinget Sörmland hitta platser och sammanhang för att visa konst och film med HBT-tema.
- Utveckla projekt med dans och samtidskonst
- Utveckla samarbeten med scenkonst genom projekt som Movement och Art of the Streets
- Utveckla samarbeten mellan samtidskonst och historia/kulturarv genom projekt som Gårdagens hantverk blir dagens design samt genom att skapa former för konstnärers deltagande i utställnings- och andra projekt inom historia/kulturarv

KONST- OCH KULTURFRÄMJANDE VERKSAMHET

De regionala konsulenterna inom film, dans, konst, hemslöjd och litteratur samverkar tillsammans med producenterna inom musik och teater samt läns museets pedagoger i det regionala nätverket Forum BUS. Huvudfokus är barn- och ungdomskulturfrågor med syfte att ge alla barn och unga i länet tillgång till brett kulturutbud, samt att övergripande samordna verksamhet. Forum BUS har inlett ett nära samarbete med UngKulturSörmland (UKS), länets kultur- och musikskoleledares samarbetsorgan, och där planeras utveckling av framtida gemensamma konferenser och samarbetsprojekt. Detta samarbete bör fördjupas, för att ytterligare stärka verksamhet för och med barn och unga i länet.

- *Denna samverkan ska genomlysas och utvecklas inom ramen för kulturplanens mål och riktlinjer samt verksamheternas behov.*

Konstfrämjande

Länskonstkonsulentens i dag

Konstkonsulenterna i Sörmland arbetar för att främja, utveckla och stärka konstområdet i länet. Verksamheten ska ge vägledning, utveckla projekt, inspirera, öka kunskap samt informera.

Konstkonsulenterna verkar för att integrera konsten inom olika områden på regionalnivå, kommunalnivå, institutioner, inom kulturlivet och på nationell nivå.

I Sörmland är konstkonsulenterna baserade på Eskilstuna konstmuseum. Genom ett avtal med Landstinget i Sörmland har museet länsansvar för konsten. Konstkonsulenttjänsten finansieras genom Landstinget i Sörmland, Eskilstuna kommun och Kulturrådet.

För att öka möjligheter för konsten att få en större plats i länet, att öka förståelsen för hur man kan använda konst på olika sätt, samt för att öka kunskaperna om olika uttryck i konsten så arbetar konstkonsulenterna även med pedagogik och utställningsverksamhet. Den består såväl av kortsiktiga arrangemang samt av utställningsarbete av mer långsiktig karaktär. Konstkonsulenterna har valt att lägga tonvikt på samtidskonsten, vilken fortfarande är underrepresenterad i stor del av länet

Utvecklingsområden

Konstkonsulenterna är en central och viktig, och väl integrerad, del av Sörmlands regionala museiverksamhet inom konstområdet. Konstkonsulenterna samarbetar även nära övriga konsulenter i ett genreöverskridande arbete. Det gäller även samarbeten med kulturarvsområdet. Det är också självklart i Sörmland att de regionala museinstitutionerna har ett tydligt främjandeuppdrag.

Därför har vi valt att inkludera länskonstkonsulentens arbete och utvecklingsområden i utvecklingsområdena för den regionala museiverksamheten inom företrädesvis konst, men även inom historia/kulturarv. Se vidare under rubriken Regional museiverksamhet och där särskilt under underrubriken Konst.

Dansfrämjande verksamhet

Regional dansverksamhet – Dans i Sörmland

Den regionala verksamheten som idag kan anses uppfylla kraven och kriterierna avseende danskonsulentverksamheten bedrivs av Dans i Sörmland, som är en del av Scenkonst Sörmland.

Uppdraget är att synliggöra dansen som konstform i länet och bredda intresset för danskonsten, bland annat genom att ge fler möjlighet att uppleva dans som konstform. Det innefattar även att förankra danskonsten inom skolan, från förskola till gymnasium och särskola så att alla elever kan möta dansen som konstform; dels i eget skapande, men även som scenkonst och kulturhistoriskt arv. Fokus i verksamheten ligger på pedagogiska insatser men projekt riktade till en allmän publik bedrivs också. Egen verksamhet omfattar föreställningar sommartid samt olika lokala dans- och berättarprojekt.

Utvecklingsområden

Barn och unga/skola

Danskonsulenterna deltar i Dans i skola-projekt i länets skolor, arrangerar studiedagar, kurser och workshops för lärare i förskola och skola samt arbetar pedagogiskt i skolor, med en särskild inriktning på särskolan. Verksamhet bedrivs även på estetiska gymnasier. Arbetet innefattar både dans som konstform och estetiska läroprocesser.

Dans i Sörmland har i samarbete med flera av länets kommuner varit engagerade i Skapande skola-projekt sedan starten 2009.

Målsättningen är att:

- verka för att alla länets kommuner får tillgång till utbildade danslärare/pedagoger
- fortsatt utveckla Skapande skola-projekt genom nätverk både inom och utom länet
- utöka möjlighet att förmedla kontakter till pedagoger och professionella dansare/koreografer för projekt i länet

Tillgänglighet

En stor del av pedagogiska skolprojekt vänder sig till särskolan. Varje år genomförs Olika-festivalen i Nyköping och Strängnäs som vänder sig till alla med eller utan funktionsnedsättning. Danskonsulenten vill även fortsättningsvis arbeta för tillgänglighet både avseende möjlighet att ta del av professionella dansföreställningar och få tillgång till scenen för personer med olika funktionsnedsättning. En handlingsplan för detta har utarbetats, antagen maj 2010.

Samarbeten

Dans i Sörmland vill fortsätta att utveckla samarbete med närliggande län samt fortsätta arbetet tillsammans med det Nationella Institutet Dans i Skolan. Att utveckla den nationella samverkan i SRD, Samarbetsrådet för de Regionala Danskonsulentverksamheterna, är också angeläget.

För dansens lokala utveckling är det viktigt att utveckla samverkan mellan olika dansgenrer, och motsvarande mellan professionella och amatörer. En möjlig utveckling i kommunerna är att samlas all slags dans i ett eget "Dansens Hus".

Community Theatre-projekt är också en form som ger möjligheter att arbeta över gränser.

Målsättningen är att:

- i samarbete med SkS, länets kommuner och andra arrangörer genomföra och utveckla olika dansfestivaler och andra evenemang för barn, unga och vuxna
- i samverkan med SkS verka för flera professionella dansföreställningar och evenemang på nya spelplatser som exempelvis konsthallar, bryggor, parker, torg, lekplatser

Interkulturell verksamhet

Danskonsulenten stödjer och medverkar i olika lokala projekt med aktörer från hela världen, exempelvis Årbyfestivalen. I projektet Många kulturers dans ges workshops, skol- och familjeföreställningar i Eskilstunas och Nyköpings ytterstadsområden. Flera projekt med mångfald som tema är under utvecklande, vilket är viktigt då länet består av många innevånare med olika kulturell bakgrund.

Interregional och internationell verksamhet

Samverkan sker interregionalt genom olika dansprojekt i skolor, exempel Dansa + Matte med Västmanlands danskonsulent. Tillsammans med den professionella dansen vill Dans i Sörmland utveckla interregionala och internationella nyskapande projekt där dansens olika aktörer kan mötas, från amatörer till professionella dansare och koreografer. Man vill också fortsätta arbeta för att utveckla internationella och interkulturella nätverkskontakter.

"Järnkoll" på Kolhuset i Hälleforsnäs, ett Skapande skola projekt för och med högstadiel elever från grundskola och särskola.

FILMKULTURELL VERKSAMHET, SÄRSKILD INRIKTNING PÅ BARN OCH UNGA

Regional filmverksamhet – Film i Sörmland

Den regionala verksamheten som idag kan anses uppfylla kraven och kriterierna avseende filmkonsulentverksamhet bedrivs av Film i Sörmland, som är en del av Scenkonst Sörmland.

Film i Sörmland ska fungera som en regional resurs för alla länets innevånare för att ge kunskap och stöd, utveckla, inspirera samt informera om film. Genom att projektleda, förmedla, arrangera och nätverksbygga på nationell, regional och kommunal nivå utvecklas filmlivet i länet. Tre områden präglar verksamheten; pedagogik, växthus- och talangutveckling samt visningsspridning.

Barn och unga/skola

I konsulentuppdraget ingår att skapa möjligheter för barn och unga att uttrycka sig med film och att uppleva filmens olika yttringar. Det filmpedagogiska arbetet som bedrivs riktar sig främst till skolan och är strukturerat för olika åldersgrupper, även särskolan. Verksamhet med lärarfortbildningar finns också och i länet finns många lärare som tagit till sig filmskapande som ett redskap och komplement till undervisningen. Ett tydligt resultat är Tigerfestivalen som genomförs varje vår. Skapande skola-medel ger ytterligare möjligheter att samverka med länets kommuner.

Fem kommuner (Vingåker, Katrineholm, Flen, Strängnäs och Gnesta) har tagit ett övergripande ansvar för skolbioverksamhet. En kommun (Eskilstuna) inleder verksamhet och tre kommuner har avslutat åtagandet.

Skolans nya kursplaner innebär tydligt fokus på att läsa, skriva och räkna. Film i Sörmland vill i samarbete med länsbibliotek och kommunala bibliotek utveckla projekt och verksamhet kopplat till kursplanerna, ett exempel är Boktips på film, där barn och unga kan dela sitt skapande med andra genom att filma och visa sina bokrecensioner.

Kulturskolorna omfattar ofta olika kulturuttryck. I Sörmland är det dock endast Katrineholms kulturskola som har pedagoger för rörlig bild anställda.

För att främja barn och ungas rätt till kulturupplevelser, bildning och delaktighet är målsättningen att:

- arbeta för att alla elever i länet ska få ta del av skolbio
- tillsammans med de kommunala utbildningsförvaltningarna utveckla skolbion som ett demokratiarbete där barn och unga får reellt inflytande och delaktighet
- ge barn och unga ökad kunskap om och möjligheter att själva skapa film
- erbjuda möten med professionella filmarbetare
- skapa visningsmöjligheter för barn och ungas eget skapande på lokala biografer
- fortsätta utveckla samarbetet med länets kulturskolor för att hitta möjligheter att införliva filmen som kulturuttryck i verksamheten
- utöka verksamhet med lärarfortbildningar

Talangutveckling

Som ett led i talangutveckling kan Film i Sörmland bistå med teknisk utrustning, coaching eller ekonomiskt stöd. Genom ett nätverk av professionella filmarbetare bosatta i Sörmland ges möjlighet att erbjuda skolor, filmstudios och bibliotek möten med den professionella nivån. Den kan även coacha unga talanger och förmedla praktikplatser på filminspelningar.

Målsättningen är att:

- ge talanger stöd att utvecklas inom filmområdet så de kan fortsätta att bo och verka i länet
- erbjuda möten med professionella filmarbetare

Arenor för filmvisning

I Sörmland finns tolv biografer varav fyra är digitaliserade. Eskilstuna har Svenska Bio nyligen byggt om lokalerna samt införskaffat 3D-teknik. I Nyköping kommer under hösten 2011 att öppnas en ny biograf, fullt digitalt utrustad. Biograferna i Katrineholm och Strängnäs är redan digitaliserade. Övriga åtta biografer hotas av nedläggning under kommande år om inte digitalisering sker. Att ha tillgång till film på biograf är viktigt i det kommunala kulturutbudet, inte minst för den yngre publiken. I samarbete med några av länets mindre kommuner vill man också utveckla biografen till en mötesplats för film, event och konferens, verksamheter som kan in-

volvera olika åldersgrupper, nationaliteter och målgrupper.

Film i Sörmland möter kommunala företrädare och biografägare kontinuerligt för att:

- informera om de krav och möjligheter till stöd som finns att få
- vara stöd vid skapande av biografplan

Film i Sörmland och Nyköpings kommun har under tolv år tillsammans arrangerat kortfilmsvisning utomhus. För att geografiskt sprida filmkonsten och engagera boende på landsbygden har Film i Sörmland initierat projektet FilmKedjan. Genom att erbjuda teknik och arrangörsutbildning runt en komplett mobil visningsutrustning ges möjlighet att visa film på nya platser. I samarbete med Gnesta kommun har pilotprojekt startat under hösten 2011.

Målsättningen är att:

- i samarbete med länets kommuner hitta nya möjligheter och arenor för filmvisning utomhus
- skapa nya mötesplatser för att visa film med etnisk och kulturell mångfald i samarbete med kommuner
- sprida FilmKedjan till övriga kommuner i länet

I ett samarbete mellan länskonstkonsulenten pågår utveckling av olika verksamheter för att sprida kort- och konstfilm som visas i vårdens väntrum samt en videomöbel att placera på offentliga platser. Samarbetet med länskonstkonsulenten, länets kommuner och vårdmottagningar ska fortsätta utvecklas för offentliga visningsplatser.

Samarbeten

Nationellt har Film i Sörmland ett omfattande samarbete med de angränsande regionerna Örebro, Västmanland och Uppland, den sk Röda Fläcken. Tillsammans har pedagogiska kurser samt växthus- och talangverksamhet utvecklats. Genom ett effektivt samarbete mellan dessa likartade verksamheter har möjlighet getts att bättre utnyttja pengar och personella resurser. Detta samarbete har alla möjligheter att ytterligare utvecklas och fördjupas. Film i Sörmland vill även fortsätta utveckla 4-länssamarbetet med Örebro, Västmanland och Stockholm.

Länsbildningsförbundet och länets studieförbund är viktiga samarbetspartner för att kunna utveckla filmskapande på den kommunala nivån. Film i Sörmland vill fortbilda fritidspedagoger samt cirkelledare inom studieförbunden i eget filmskapande för att utveckla möjligheter till eget filmskapande på fritiden för både barn, unga och vuxna.

Länsutbildning i visningsområdet. Deltagarna får prova 3D-visning. Den 19 oktober 2010 på Riobiografen i Eskilstuna. Foto: Jerry Eriksson.

HEMSLÖJDSFRÄMJANDE VERKSAMHET

Den regionalt baserade hemslöjdsfrämjande verksamheten företräds av länets två hemslöjds-konsulenter. De är sedan årsskiftet 2010/11 en del av Sörmlands museum och med landstinget som huvudman.

Slöjdscenen

I Sörmland finns en relativt omfattande verksamhet inom området främjande av hemslöjd. Det gäller såväl för yrkesverksamma slöjdare och konsthantverkare, som hobbyslöjdare samt barn, ungdom och pedagoger. Som nav i främjandet av hemslöjd finns läns hemslöjds-konsulentverksamheten. Det finns två läns hemslöjds-konsulenter i länet, en för den textila slöjden och en som arbetar med den hårda slöjden, dvs. trä och metall.

I länet finns flera organisationer, föreningar och nätverk med intresse för hemslöjd och konsthantverk. På regionalt plan verkar den ideella Hemslöjdsföreningen Sörmland som tidigare var huvudman för hemslöjds-konsulenterna. Föreningen arbetar för att främja hemslöjd i länet och driver kurser, slöjdträffar och programverksamhet. Det finns också lokala och regionala nätverk av slöjdare och konsthantverkare samt kultur- och hembygdsföreningar med intresse för slöjdande. Vidare finns exempel på professionella slöjdare som gått samman för att gemensamt marknadsföra och sälja sin slöjd. Hemslöjds-konsulenterna samarbetar med ett flertal av dessa grupper både på lokalt och regionalt plan och har också kontakt med många enskilda slöjdare.

De utbildningar inom området som finns i länet ligger främst på gymnasial och folkhögskolenivå. Det saknas högskoleutbildningar med inriktning på konsthantverk och slöjd vilket i sin tur ofta innebär att unga människor som vill utbilda sig inom området flyttar till andra delar av landet.

Regional hemslöjdsfrämjande verksamhet - läns hemslöjds-konsulenterna

Målet för hemslöjds-konsulenternas verksamhet är att öka intresset för, kunskapen om och utövandet av hemslöjd i länet. Detta sker utifrån ett näringsperspektiv, ett kulturarvsperspektiv och ett kunskapsförmedlande perspektiv.

Prioriterade mål är:

- att stimulera barns och ungdomars intresse för slöjdande
- att främja och förmedla kunskapen om hemslöjdens material, teknik, formspråk, tradition och kvalitet
- att stärka hemslöjdsnäringens ekonomiska betydelse för hållbar regional utveckling och sysselsättning inom ramen för kulturella och kreativa näringar (KKN)
- att stärka hemslöjdens forskningsanknytning utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv, med speciell inriktning mot handlingsburen kunskap, samt att fördjupa kunskapen om den traditionella slöjden avseende material och teknik
- att genom hemslöjden sprida kunskap om det mångkulturella samhället
- att undersöka och utveckla hemslöjdens potential som folkhälsoresurs

Konsulenterna arbetar i projekt, ofta i samarbete med institutioner, föreningar och organisationer i regionen, med den övriga museiverksamheten vid Sörmlands museum samt med övriga kulturkonsulenter i länet. På nationell nivå sker samarbetet ofta med andra hemslöjds-konsulenter i olika ämnesgrupperingar, med Nämnden för hemslöjdsfrågor samt med den rikstäckande hemslöjdsrörelsen som företräds av SHR (Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund).

Slöjdklubben samt Do it Yourself – Hantverksaktivism, DIY är exempel på verksamhet för barn och unga. DIY förmedlar kunskap om återbruk, hållbar utveckling samt äldre hemslöjds- och bygghantverkstekniker i syfte göra dem aktuella och angelägna idag. Hemslöjds-konsulenterna samarbetar också med skolor dels inom ramen för skapande skola dels genom fortbildningsdagar för pedagoger.

Inom närings- och KKNsatsningar arbetar hemslöjds-konsulenterna oftast projektinriktat. Det gäller främst utbildningsprojekt i entreprenörskap, affärsutveckling och produktutveckling. Yrkesverksamma slöjdare och konsthantverkare engageras dessutom ofta som pedagoger och instruktörer i såväl utställningar som i den löpande program- och kursverksamheten.

Inom mångkulturområdet samarbetar hemslöjds-konsulenterna bland annat med institutioner och organisationer som ägnar sig åt SFI och svenska i undervisning. Här kan slöjden och kulturarvet bygga broar emellan olika kulturer samtidigt som det svenska språket används och tränas.

I ett flertal av länets kommuner arrangeras regelbundet föredrag, utställningar, kursverksamhet, slöjdräffar, samarbeten med skolor samt drop-in-slöjd för barn. Vid större evenemang anordnas information och prova-på-slöjd ofta i samarbete med länets hemslöjdsförening.

Utvecklingsområden hemslöjd

Utifrån aspekterna kulturarv, kunskapsförmedling och näring har följande utvecklingsområden identifierats, bland annat genom de dialogseminarier som genomförts med olika företrädare för civilsamhället i Sörmland.

Slöjd för och med barn och unga

Slöjden är en viktig samarbetspart i det utvecklingsarbete kring barn och unga som redovisas under rubriken Regional museiverksamhet, Historia och kulturarv. Här finns en stark utvecklingspotential i att möta barn och unga i skolan och i fritidsbaserad verksamhet. Under kommande treårsperiod är målet att:

- Utveckla formerna för permanent, gränsöverskridande ungdomsverksamhet med projekt Do it Yourself Hantverksaktivism som förebild. Modellen är unik för Sörmland. Här finns goda möjligheter att även ta in andra kulturformer.
- Utveckla hemslöjdsverksamheten inom Skapande skola, dels som eget område dels i samverkan med andra kulturområden. En viktig del i detta är att skapa skräddarsydda slöjdproduktioner samt att

utbilda slöjdare, konsthantverkare och kulturhantverkare inför arbetet med skapande skola.

- Skapa förutsättningar för ökade resurser till slöjdpedagogiken i samverkan med pedagogiken inom kultur- musei- och kulturarvsområdet.
- Utbilda fler slöjdpedagoger och slöjd-klubbshandledare i syfte att stärka arbetet med barn och unga.
- Verka för att hemslöjdsfrämjande verksamhet kan bedrivas i olika relevanta gymnasieprogram samt stärka samarbetet med länets folkhögskolor dit många unga vuxna söker sig.

Utveckla slöjden och kulturarvet som en del av de kulturella och kreativa näringarna

Insatser för att stärka slöjdare, konsthantverkare och konstnärer som näringsidkare i syfte att förbättra deras utkomstmöjligheter dels genom produktion men också genom olika upplevelsebaserade program. Detta skall ske genom:

- Utveckling av nyskapade solitära och serietillverkade föremål med museets föremålssamling som inspirationskälla genom projektet Gårdagens hantverk blir dagens design.. Detta skall ske i samarbete mellan yrkesutövande slöjdare, konsthantverkare, konstnärer samt och Sörmlands museum. Nyproduktionen saluförs och exponeras bl a via Sörmlands museums nya hus och museibutik.

Inom ramen för projektet Do IT Yourself -hantverksaktivitets ryms allt mellan slöjd och byggnadsvård. Unga människor i Sörmland har fått möjligheten att göra allt mellan smycken av återbruk till att bygga vägar av lerbruk.

- Att stärka den kulturella och kreativa näringen genom olika utbildnings- och utvecklingsinsatser inom traditionell produktion samt inom upplevelseturism och kunskapsförmedling. Insatserna kommer att genomföras inom ramen för det fylänssamarbete som Stockholm, Sörmlands, Västmanlands och Örebro läns landsting har upprättat.
- Skapa mötesplatser för erfarenhetsutbyte, gemensamma projekt och gemensam kompetensutveckling mellan slöjdare, hantverkare, konsthantverkare, konstnärer och designers. Utbildningsinsatser sker inom ramen för det strategiarbetet inom KKN som genomförs i länet samt i samverkan med relevanta institutioner på universitet och högskolor.
- Undersöka förutsättningarna för folkhögskoleutbildningar med hög teknisk och konstnärlig kvalitet inom slöjdområdet samt längre och kortare utbildningar inom slöjd, design och konsthantverk på högskolor i länet.
- I Sörmlands museums nya hus finns möjligheter att utveckla metoder för att fånga upp och synliggöra de kunskaper och erfarenheter kring hantverk, slöjd och kulturarv som de nyanlända bär med sig. Detta kan visas för fler samt inspirera andra slöjdare och hantverkare.
- Arbeta med att skapa fler arenor för mångkulturella där olika kulturformer samarbetar.
- Utveckla internationella samarbeten inom slöjd och kulturarv med utgångspunkt från det mångkulturella arbete som försiggått i länet.

Slöjdens material och teknik – historiska ingångar och hållbar utveckling

Slöjden har urgamla kunskaper inom material och tekniker. Att undersöka, ta tillvara och utveckla dem innebär i många fall ny kunskap om vår historia samt viktiga kopplingar till klimatsmarta och hållbara lösningar för framtiden.

Under den närmaste treårsperioden kommer följande områden att prioriteras.

- Det finns nästan 30.000 får i Sörmland. Att uppmärksamma och utveckla ullens möjligheter och användning är ett utvecklingsområde som omfattar både näring, upplevelse och konstnärlig förnyelse där nyskapande hållbara samarbeten kan ske mellan fårbönder, slöjdare och näringsliv
- Traditionell träkunskap och dess utvecklingsmöjligheter med fokus på ett framtida hållbart samhälle. Insatserna kommer att ske i samverkan med hantverkare byggnadsantikvarier och forskare inom träområdet.
- Genomförande av gränsöverskridande seminarier i första hand på temat ull och trä där materialproducenter, slöjdare hantverkare, konstnärer och företrädare för hållbar utveckling möts. Här skapas möjligheter att skapa nya infallsvinklar på materialens framtida potential samtidigt som äldre kunskaper uppmärksammas och förmedlas.

Utveckla nya arenor för slöjd

Att nå ut med slöjd till nya målgrupper och på oväntade platser är ett angeläget utvecklingsområde. Det kan gälla nedslagsplatser för slöjdklubben, slöjdkurser, slöjdträffar och särskilt öppet-hållande för dem som vill komma och jobba egna projekt.

- Utveckla metoder att nå olika grupper i den miljö de redan befinner sig i. Det kan vara att nå nya svenskar i bostadsområden med mångkulturella förtecken, att nå äldre via pensionärsföreningar eller äldreboenden eller att nå unga på platser där unga vistas.
- Utveckla gränsöverskridande program i Sörmlands museums nya lokaler där ändamålsenliga slöjdverkstäder kommer att ligga vägg i vägg med pedagogiska rum för andra kultur- och uttrycksformer.
- Fortsatt utveckling av mötesplatser på Internet via sociala medier och lärande hemsidor om slöjd.

Slöjden i det mångkulturella samhället

Slöjd och kulturarv som en väg in i det svenska språket och kulturen är ett angeläget utvecklingsområde. Genom att kombinera handens arbete med samtal och möten med svenska kulturarv, t ex i museisamlingarna, skapas ett unikt sätt att överbrygga avstånd och utanförskap.

Kultur och hälsa

- Undersöka slöjdens potential som folkhälsoresurs och läkande kraft
- Integrera slöjden i Sörmlands museums arbete för Målgrupp Äldre, t ex i arbetet med Minnesutställningarna.

REGIONAL BIBLIOTEKS- VERKSAMHET

Regional biblioteksverksamhet Länsbibliotek Sörmland

Länsbibliotek Sörmland arbetar tillsammans med kommunbiblioteken strategiskt för att utveckla bra biblioteksverksamhet. Arbetet består av verksamhetsutveckling och kompletterande medieförsörjning. Det ska präglas av kvalitet och arbeta utvecklande, kompletterande, samordnande och stödjande.

Barn och unga är en prioriterad grupp på biblioteken. Mångfald, tillgänglighet och samverkan är andra viktiga utvecklingsområden i den löpande verksamheten.

Biblioteken i Sörmland

Biblioteken i Sörmland är en demokratisk arena för möten mellan människor, tankar och idéer. Kommunbiblioteken är också kulturhus – ofta det enda i kommunen. På detta sätt upp-

muntrar biblioteken också till eget skapande hos människor. Biblioteken är mycket ofta kommunens mest besökta kulturinstitution. Biblioteken är också en del av folkbildningen. Bibliotekets grundtanke är yttrandefrihet och fri tillgång till information och litteratur för alla, på vars och ens villkor. Biblioteken arbetar sedan länge med att stimulera till läsning. De skapar möten mellan läsaren och berättelser i alla former, vilket bidrar till att läsandet blir en naturlig del i människors vardag.

De olika biblioteken med olika huvudmän och målgrupper, bildar tillsammans det sörmländska bibliotekslandskapet. Med gemensamt engagemang utifrån olika kompetenser, med resurser från olika håll, genom dialog, samarbetsavtal, diskussioner kring runda bord, fantasi och kreativitet, blir biblioteken i Sörmland ett stöd för läsande och för lärande under livets alla skeden.

Människor vänder sig till de bibliotek de har i sin närhet, och som fyller deras behov, utan att tänka på att biblioteken har olika huvudmän och olika uppdrag – det blir BIBLIOTEKET som funktion i ett samhälle i utveckling. ”Har man kommit till ett bibliotek har man kommit rätt.” Genom att utveckla nya arenor, exempelvis genom projektet ”Bubblan”, når biblioteken fler nya grupper.

Bubblan – husvagnen med berättelser på väg – förbereder sig för anstormningen av 300 barn i Stadsparken under Katrineholmsveckan 2011. Foto: Karolina Rochling.

Det blir allt viktigare att vara informationskompetent, att kunna söka, hitta samt kritiskt granska och analysera information, inte minst för att vara delaktig i ett demokratiskt samhälle. Grunden till all denna kunskap är konsten att läsa. Därför är det viktigt att alla sörmlänningar har tillgång till ordet och berättelsen i den form de vill läsa och till den information de behöver för sin personliga utveckling, för sin utbildning och för sina upplevelser. Den tekniska utvecklingen i samhället accelererar, vilket möjliggör en mängd olika uttryckssätt och ställer krav på människors medieläskunnighet. Men det har också skapat en stor digital klyfta. Länsbibliotek Sörmland samverkar med andra för att öka delaktigheten.

Alla folkbibliotek i Sörmland har biblioteksplaner. De är alla olika och har olika angreppssätt. På några håll har planen blivit en viktig grund för en utveckling av verksamheten.

Det finns 31 folkbibliotek inom länet. En vanlig vecka har de öppet omkring 800 timmar. De har 3 400 000 besök årligen. Till detta kommer två bokbussar, fyra sjukhusbibliotek, ett högskolebibliotek, tio gymnasiebibliotek och ett antal mindre bibliotek inom grundskolan av olika storlek och omfattning.

Kungliga Biblioteket som ny myndighet för folkbiblioteken

Med KB:s nya uppdrag som myndighet även för folkbiblioteken, finns ett förslag till inflytandestruktur. Med förslaget följer också att KB tillsammans med länsbiblioteken följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som kommuner och landsting antar i enlighet med bibliotekslagen har utformats och hur de används. Det är viktigt att länsbiblioteken bevakar att båda dessa uppdrag formas så att de gagnar utvecklingen av folkbiblioteken.

Kompetensutveckling

Rätt kompetens för att kunna arbeta för och i framtidens bibliotek är mycket viktig. En stor del av Länsbibliotek Sörmlands arbete handlar om att bistå och stimulera biblioteken i länet i denna fråga. Genom arbete i nätverk inom Sörmland och tillsammans med andra läns- och regionbibliotek, stöder Länsbibliotek Sörmland bibliotekens kompetensutveckling löpande. Ett förändrat arbetssätt med en kontaktkonsulent vid länsbiblioteket för det enskilda kommunbiblioteket, utvecklar detta ytterligare. Ett flertal projekt bidrar till denna utveckling.

Under 2011 och 2012 deltar åtta av nio kommunbibliotek, flera gymnasiebibliotek samt sjukhus-

biblioteken i Sörmland i kompetensutvecklingsprojektet KompoBib2020. Syftet med projektet, som är delfinansierat av Europeiska socialfonden, är att ”säkerställa att de biblioteksanställda har rätt kompetens för att kunna arbeta för och inom framtidens bibliotek”. Projektet är ett samarbete med Regionbibliotek Örebro/Västmanland och det pågår till och med januari 2013. En mobiliseringsfas (kartläggningsfas) under våren 2011 är nu godkänd och följs av genomförande 2011 – 2012.

Samverkan

Enligt beslut i Landstinget Sörmland, ska samverkan med landstingen i Stockholm, Västmanland och Örebro fördjupas inom områdena hälso- och sjukvård, upphandling och kultur. Länsbiblioteket är ett identifierat område inom kultur och en projektplan har tagits fram. Samverkansprojektet syftar till att dela kompetenser och att hitta samverkansvinster.

Prioriterade områden är

- *Kompetensutveckling, där analys, fortbildning och uppföljning är ingående delar*
- *Medieinfrastruktur, kompletterande medieförsörjning och transporter*
- *Rummet, utveckling av det framtida fysiska och virtuella biblioteksrummet*

Inom Sörmland finns ett etablerat samarbete med Länsbildningsförbundet Sörmland och med studieförbunden. Goda exempel, som ska fortsätta att utvecklas, är de Litterära caféerna och arbetet för digital delaktighet. Samverkan med kulturinstitutionerna inom KoU ökar inom alla områden. Några exempel är Nätverket Forum BUS som skapar samverkan som gagnar barn och unga samt nätverket Kultur och funktionshinder.

Ledorden läsning, språk, delaktighet, demokrati och folkhälsa är central i samverkan med flera aktörer som Folkhälsocentrum, Länsbildningsförbundet Sörmland, folkhögskolor och fackförbund. Genom det Kulturrådsstödda projektet ”Utan språk är du körd” har andra samarbetspartners identifierats.

Samverkan med näraliggande län fortsätter. Förutom det fyalänssamarbete som omtalas ovan, finns utvecklade samarbeten inom LIM – Länsbiblioteken i Mellansverige.

Utvecklingsområden

I dialog med bibliotekscheferna i länet har tre utvecklingsområden för perioden identifierats: Läsande, digital delaktighet och marknadsföring. I dessa områden finns naturligt perspektiven mångfald, tillgänglighet och jämställdhet.

Läsande

Vision:

”Att ge alla sörmlänningar möjlighet att upptäcka läsandets kraft”

- Utveckla barns och ungdomars läsande genom olika projekt och i löpande verksamhet. Exempel på projekt som fortsätter är ”BOOKworms – bokklubbar för barn och unga på biblioteken i Sörmland” samt den uppsökande mobila verksamheten ”Bubblan – berättelser på väg”, i samarbete med Regionbibliotek Örebro-Västmanland
- Utveckla stödet till lässtimulans för alla åldrar, genom att använda erfarenheterna från utvecklingsprojektet BOOKworms
- Undersöka fler arenor och samarbetsformer för att öka läsandet inom länet
- ”Alla har rätt till ett språk - vem har ansvaret och hur får vi till det i Sörmland?” är utgångstanken för seminarieserien ”Utan språk är du körd!” i samarbete med Folkhälsocentrum, studieförbund, fackföreningar och folkhögskolor. Ledord för arbetet är läsande, språk, delaktighet, demokrati och folkhälsa. ”Läsning är ett sätt att ta farväl av utanförskapet” (citat från en folkhögskolerektor)
- Fortsätta utveckla författarserien Litterära caféer i Sörmland, i nära samarbete med övriga aktörer. Serien är nu på sin femtonde säsong
- Utveckla samarbetsformer kring skrivar- och läsecirklar i länet
- Under året lyfta och formulera arbetet med litteraturen som konstform. Planeringen ska ske i nära samarbete med olika aktörer i länet för att samla kunskap och för att utveckla arbetssätt. En kartläggning kan vara en del, en databas kan bli ett resultat. I det sammanhanget finns naturligt den sörmländska litteraturen med.
- Undersöka möjlighet till digitalisering av visst sörmländsk material

Digital delaktighet

I studien ”Svenskarna och Internet” 2010 beräknas att 1,5 miljoner människor från 16 år och uppåt inte använder Internet. Målet för kampanjen Digidel, där Länsbibliotek Sörmland deltar, är att ytterligare 500 000 svenskar ska börja använda Internet aktivt innan utgången av 2013. För Sörmlands del innebär det att 14 367 personer ska nås av insatser. Där gör biblioteken redan idag stor skillnad genom fri tillgång till teknik och genom personalens kompetens.

I Sörmland samarbetar länsbiblioteket med Länsbildningsförbundet Sörmland, bibliotek och studieförbund i länet för att öka den digitala delaktigheten. Med egna resurser och med medel från .SE planeras satsningar läsåret 2011 – 2012 i hela länet för att nå fler av de som inte använder Internet dag.

Marknadsföring

- Stöd till biblioteken i strategisk kommunikation med beslutsfattare och omvärld.
- Analysera nyckeltal och statistik för att använda den i olika typer av kommunikation
- Bidra och stödja biblioteken med omvärldsbevakning och analys av invärlden, närvärlden och omvärlden
- Utveckla metoder inom områdena bemötande och brukarinflytande
- Utveckla tankarna kring hur vi kan beskriva ”det som de/vi inte visste fanns” i marknadsföringen
- Biblioteken är till för alla. En viktig strategisk fråga är därför hur Länsbibliotek Sörmland ska stödja bibliotekens arbete med att nå nya grupper användare. Denna fråga är central även i kompetensutvecklingsprojektet KompoBib2020.
- Rummet: Vid Länsbibliotek Sörmland finns konsulentkompetens i rumslig gestaltning - biblioteksrummets utformning. Ett biblioteksrum som är välkommande, lätt att hitta i, spännande, utmanande och också lugnt, är viktigt för verksamheten och för att besökaren ska stanna kvar. Rummet ska locka till utforskande av berättelser, av information och det ska inspirera till möten. Denna konsulentkompetens används redan till stöd för en större ombyggnad i länet. Erfarenheterna från detta pilotprojekt ska spridas inom länet och bidra till utvecklingen av biblioteken.

SÄRSKILDA PERSPEKTIV I KULTURPLANEN

Kultur och hälsa

Sörmlands kulturplan har sin utgångspunkt i att kulturen har betydelse för hälsan hos människor. Flera studier har visat på goda effekter av kultur i vården, kultur som förebyggande faktor, och kultur som en samhällsbyggande komponent. Både de regionala strategiska målen och perspektiven pekar på vikten av kultur i samhället för att uppnå god folkhälsa, social trygghet och välbefinnande, liksom jämställdhet, rättvisa och jämlikhet i levnadsvillkor. Landstingets ”Policy för det Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet”, samt i synnerhet ”Riktlinjer för Befolkningsmålet ” ger ett tydligt medskick till kulturområdet beträffande medvetenhet/strategier för arbetet och sambanden mellan kultur och hälsa.

Utvecklingsinsatser inom kulturarvsscenen i bla ett nytt museum med lokaler och verksamheter för vårdinsatser, minnesträning och kulturupplevelser kan bidra till både rehabilitering och förebyggande hälsovård. Det gör också riktad verksamhet mot äldre i form av utställningar, delaktighet i arbetet genom bloggar etc. Det är ett område regionen vill lägga stor vikt vid att få utrymme att utveckla. Användningen av friluftsområden på Nynäs slott och vandringsleder i kombination med exempelvis ”Historien i Sörmland”-projektet kan bidra till välbefinnande för kropp och knopp. Även musiken i vården kan skapa förutsättningar för en bättre vårdupplevelse och ge positiva effekter. Arbetet med kultur för barn och unga där delaktighet, tillgänglighet och ett motverkande av utanförskap kan lyftas fram i tidig ålder, ger förutsättningar för ett välmående i form av förståelse, värderingar och inflytande.

Den verksamhet som bedrivs av Länsbiblioteket, folkbildningen, folkhälsocentrum och fackliga parter kring språket som en hälsofaktor för ett deltagande i samhället visar tydligt på betydelsen av att kunna kommunicera i tal och skrift, både för att ta emot och att ge. Det är av betydelse att kulturens roll i integrationsarbetet ges plats och utrymme, på alla nivåer och sammanhang. Det bör påpekas att det förutsätts att också andra områden i samhället tar in kulturen i sina mål och handlingsplaner för att kulturen som hälsofaktor ska få ett genomslag.

Jämställdhet

Jämställdhetsförutsättningar och genusperspektiv ska genomsyra de aktiviteter som genomförs inom ramen för kulturplanens verksamhet. I urval av föreställningar, representation av kulturskapare, programval och dylikt ska dessa frågor uppmärksammas och i möjligaste mån ligga till grund för kulturutbudet. Exempel på detta kan vara Scenkonstens utbud till barn och unga i skolutbudet, till offentliga föreställningar, eller till val av aktörer på scen. Andra exempel kan vara val av konstnärer, medverkande på utställningar eller i bibliotekens utbud av litteratur och föreläsare. Allt för att skapa förebilder för unga, skapa jämställda förutsättningar för kulturskapare och spegla samhällets bilder i kulturen. Detta är också en fråga som internt följs upp inom flera av verksamhetsområdena, och delar av personalen har fått utbildning i genusfrågor.

Mångfald

En attraktiv samhällsutveckling förutsätter mångfald. Den breddar, berikar och öppnar för nya upplevelser. Utöver att vårt samhälle måste välkomna ny arbetskraft så kan vi också välkomna ett klimat som skapar förutsättningar för förståelse för varandras olikheter. Kulturen kan här vara en brygga. Inom ramen för kulturplanen ser vi scenkonstens arbete med mångkultur, rekrytering av kulturskapare med annan etnisk bakgrund, samarbeten med olika organisationer, uppsökande verksamhet etc, som viktiga delar för att bidra till en god samhällsutveckling. Också museets utställningar med människors medverkan, hemslöjdverksamhet, länsbibliotekets föreläsningar, Film i Sörmlands arbete med invandrade och flyktingars gestaltande och folkbildningen kan tillföra mångfalden i samhället nya möjligheter att utvecklas väl.

Mångfaldsarbete i form av bemötande av människor oavsett religion, etnicitet, sexuell läggning eller kön är en väsentlig del av det regionala uppdraget inom landstinget Sörmlands kultur och utbildningsförvaltning, och vårt mål är att hela länets kulturliv ska kunna spegla det uppdraget i sin kulturverksamhet.

Barn och unga

Detta är ett prioriterat område i hela länet och i det regionala arbetet. Samtliga verksamhetsområden och kommuner har det som utvecklingsområden. Det berör barns och ungas rätt till kultur, rätt att tilltalas, beröras och utvecklas med hjälp av kulturupplevelser. Oavsett om det handlar om förnyelse av Sörmlandsmodellens utbud, urval och delaktighet, om det gäller museipeda-

gogisk verksamhet med utställningar, kulturmiljövården, hemslöjd eller historiska visningar, dansprogram med barn, om det berör länsbibliotekets läsprojekt, kompetensarbete eller barns konstupplevelser, så är det sammantaget en möjlighet för kulturen att erbjuda barn en grund att stå på för framtiden. Sörmland efterfrågar forskning kring barns upplevelser av, och effekterna av Sörmlandsmodellens verksamhet. Allt i syfte att ge länets barn och unga en möjlighet att bli delaktiga i hela länets kulturliv.

Kulturskapares villkor

Det finns ett stort antal kulturskapare, dvs konstnärer, musiker, teaterarbetare, filmare, konsthantverkare m fl. Dessa representerar den fria delen av Sörmlands kulturliv, och utgör en viktig del för det breda kulturutbudet. Kulturinstitutioner och kulturskapare kan ha olika uppdrag inom den kulturutövande arenan, men är var för sig viktiga på sina sätt. Sörmlands läns kulturplan vill beakta de möjligheter som finns att stödja kulturskapare genom stöd i form av kompetensutveckling, samarbeten, uppdrag eller genom att synliggöra dessa i gemensamma nätverk, forum och aktiviteter.

Några framtida insatser som vi vill lyfta fram är museets, hemslöjdens och KKN-projektets samarbete kring användandet av museets samlingar, kulturarvsforum, utvecklingsstöd inom scenkonsten, möjlighet att använda teknik samt filmens arbete för att stimulera nya unga filmare. Också arbete med offentliga inköp av konst vill Sörmlands kulturliv utveckla, dels i KKN-projekt, och dels i samverkan med kommuner kring MU-avtal och principer för att få in kulturskapare i exempelvis Skapande skola-verksamheten. Det behövs också ett samarbete med organisationer som representerar enskilda kulturskapare, för att säkerställa att utövare finns med i planering, utveckling och verksamhetsstöd, i alla lägen där så bedöms möjligt.

Delaktighet

I det framtida kulturarbetet enligt kulturplanen pekas på att arbetet med att göra mottagarna delaktiga i kulturutbudet är viktigt. Inte minst handlar delaktigheten om att få med de unga. De finns redan där, men inte i de former och uttryck vi är vana vid, så vi behöver skapa bättre förutsättningar så de blir delaktiga i kulturlivet.

Med delaktighet avses t ex att ha inflytande och kunna påverka, att delta i valet av program, utformningen av en utställning, delta i bloggskrivande, ta aktiv del i ett lässeminarium, musik/teater/filmverksamhet eller ett dansprogram osv.

Men också att känna sig delaktig genom att kulturutbudet är angeläget och berör dagsaktuella frågor. Inom länet handlar det också om delaktighet på olika nivåer och olika utgångspunkter. Alla verksamheter har i sina utvecklingsinsatser pekat på behovet av att utforma utbudet så att man ska känna igen sig i historien, i nutiden, i det som påverkar livssituationen. Detta ställer krav på regional verksamhet att samverka och samråda.

Tillgänglighet

Om man vill ha ett kulturliv tillgängligt för människor med funktionsnedsättning, så förutsätter det att alla ändamålsenliga åtgärder vidtas som möjliggör detta. Det är i vissa fall svårt pga kulturhistoriska förutsättningar, men det handlar om att det ska finnas tillgång till kulturutbudet. De nya lokalerna för scenkonst och museiverksamheten anpassas till detta, utställningar, föreställningar, föreläsningar, film mm ska tillgängliggöras där så är möjligt. Att lägga ut museisamlingarna på webben innebär också ett arbete med att göra dessa tillgängliga för alla. Inom scenkonsten arbetar man också med att ge ett utbud som tar upp frågorna kring funktionsnedsättning, filmen bedriver projekt för syntolkad filmvisning, och dansverksamheten arbetar mycket mot särskolan och människor med olika funktionsnedsättningar. Men också kulturverksamheten i hela länet behöver tillgängliggöras, och inom ramen för kultursamverkan så är det ett arbete som behöver göras inom Sörmland tillsammans med kommuner och lokala företrädare.

Hållbar utveckling

Vår framtid förutsätter att vi idag tar frågan om hållbar utveckling på allvar. Det är idag (eller igår) vi formar vår framtid. Kulturarbetet måste också lyfta dessa aspekter i sin verksamhet. Flera projekt vi vill fortsätta utveckla har handlat om detta. "Do It Yourself" riktat mot unga berör arbetet med återvinning, traditionella miljövänliga metoder och hållbarget. Många hemslöjdsinsatser handlar om naturliga material, användande av naturresurser, och kulturmiljövården pekar på bevarandet av gamla värden, befintliga material och restaurering för att bibehålla såväl värde som miljö. Här är Länsstyrelsen en viktig samarbetspart till kulturarvsscenens utövare inom området. Även scenkonsten har tagit fram miljöarbete och utvecklingsfrågor i program för sitt skolutbud.

Men hållbar utveckling handlar förutom miljö också om ekonomi och sociala förhållanden.

En reell hållbarhet borde innebära att alla perspektiv kan stödja varandra, både i form av val av insatser och i utformningen av dessa. Det är ett område som en vidare diskussion behöver ta upp, hur de olika dimensionerna och perspektiven kan berika kulturen – och en hållbar utveckling. Frågan behöver tas upp i samråd med regionala, kommunala och lokala samverkansparter.

Regional utveckling

En positiv regional utveckling har behov av kultur. Kulturutbudet är en angelägenhet för hela länet och det bör spegla utmaningarna, historien, framtiden som länets invånare står inför. En regional utveckling handlar ofta om arbetstillfällen, infrastruktur, vård eller boende, men flera studier pekar på sambandet mellan det kulturella utbudet och regional utveckling eller samhällsutveckling. Ett rikt liv innefattar kulturupplevelser och både den regionala och den lokala kulturen har en viktig roll att spela där. I alla lägen gäller det att det finns ett utbud som tilltalar, berikar och berör, för att människan ska få behållning, välmående och trivsel.

Kulturen behöver därför få en tydlig plats på dagordningen på både regional och lokal nivå i Sörmland. Detta innebär också att behovet av samverkan ytterligare förtydligas och utökas. Den regionala kulturverksamheten vill verka för att kulturfrågorna lyfts fram i samhället.

Ett exempel på samverkan där kultur får betydelse för den regionala utvecklingen är strategiarbetet som pågår inom ramen för KKN – Kulturella och Kreativa näringar. Det arbetet sker också i samarbete med Länsstyrelsen och Regionförbundet Sörmland, viktiga parter i den regionala utvecklingen. Arbetet beskrivs under rubriken KKN.

Demokratisk funktion

Vi lever i ett samhälle, präglad av en demokratisk grundsyn. I det samhället behöver kulturen ta sin plats, och ha sin funktion som stöd för demokrati. Demokrati i den meningen att kulturen ska vara till för alla, tillgänglig för alla, och ha något för alla. Inte så att den ska bli slätstruken och menlös och tänga oförarglighetens gräns, utan istället vara angelägen i sitt uttryck, sin form och sitt budskap. Den regionala verksamheten måste ha sin grund i att kultur handlar om att presentera historien och nutiden för att peka på framtiden, måste ha sin grund i att väcka frågor, peka på förhållanden och delta i debatten, måste ha sin utgångspunkt att skapa delaktighet genom deltagande och engagemang.

Kulturen behöver också identifiera områden som är väsentliga för det demokratiska samhället och synen på samhället. Biblioteksverksamhetens projekt för läsande och digital delaktighet, scenkonstens program för aktuella frågor, teaterns, musikens, filmens och dansen aktiviteter för alla åldrar, - allt detta skapar förutsättningarna för det öppna, demokratiska samhället vi vill leva i. Det är angeläget att Sörmlands kulturliv får präglas av detta, oavsett om det sker lokal-lokalt, kommunalt eller regionalt.

Samverkan med civilsamhället och kommuner

Samverkansmodellen bygger på samverkan och samråd, inte bara mellan stat och region, eller mellan regional och kommunal nivå eller med civilsamhället. Ännu viktigare är det, för att få ut mer kultur till medborgarna, att det blir interkommunal samverkan och samarbete, samarbete mellan civilsamhällets företrädare och en korsbefruktning mellan alla grupper, områden och nivåer. Våra länsinstitutioner har ett uppdrag att verka i hela länet, och det regionala arbetet utgår från det uppdraget. Men det regionala kan spridas från det lokala, kommunala, så att fler kan ta del, fler får vara med och fler får ut mer trots begränsade resurser.

De samarbeten som finns idag behöver byggas ut, de kanaler som saknas upprättas i form av nätverk, intressegrupperingar och kommunikationskanaler. Signifikant för dialogmötena med civilsamhället var okunskapen om varandras områden, verksamheter och uppgifter. Det finns en stor utmaning för alla att bredda kunskaperna om varandras närvaro, också på lokal kulturutövernivå. Detta ger möjligheter och förutsättningar för ett bättre resurstillvaratagande.

Den statliga modellen för kulturverksamheten bygger på en hög grad av professionellt deltagande, men i en regional kulturverksamhet måste också semi-professionalitet och amatörverksamhet stödjas, uppmuntras och utvecklas. Det behövs strukturer, former och kunskap om behov, förutsättningar och möjligheter, för att de samverkande aktörerna gemensamt hittar arbetsmodeller för samverkan, samråd och samarbeten.

Framöver avser landstinget se över möjligheten till en gemensam, öppen webbportal för kulturverksamma och kulturaktörer i länet. Denna portal kan fungera som kanal, som bollplank, och som idégivare mellan aktörerna, och därigenom skapa möjligheter till samarbeten, uppdrag och kunskapsöverföring.

FOLKBILDNINGEN I SÖRMLAND

I Sörmland bedriver folkbildningen, både folkhögskolor och studieförbunden, en omfattande kulturverksamhet. Sörmland har två folkhögskolor med landstinget som huvudman, samt två med Föreningen Nyköpings folkhögskola respektive Svenska Frisksportförbundet som huvudmän. I Sörmland är Länsbildningsförbundet en sammanhållande länk för studieförbunden. Folkbildningen är en av Sveriges största kulturarenor. I statsbidragsvillkoren till folkbildningen ingår uppgiften att "bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet". Kulturen är också ett särskilt utpekat verksamhetsområde. Denna insats speglas inte direkt i kulturplanen, då folkbildningens statliga medelstilldelning sker i annan form, och ges på andra villkor. I kulturplanen vill Sörmland ändå lyfta fram lite av folkbildningens kulturarbete.

Folkhögskolorna syns på kulturarenan för allmänheten med olika kulturprogram på Folkhögskolans Dag, vid Öppna Hus etc. Åsa folkhögskola genomför på kvällstid 5-10 kulturcaféer årligen i Katrineholm med varierat och blandat innehåll (musik, teater, föreläsningar). Länge har "Lördagsakademier" runt aktuella teman, ofta med bäring på kulturen, genomförts. Ett annat bidrag till kulturområdet är kursutbudet. Skolan har kurser inom musik och textil. Där finns Sveriges enda kurs i streetdance, och genom uppträdanden, turnéer etc, kommer detta en bredare allmänhet till del. På sommaren genomförs ett stort antal kurser inom textil, musik, skrivande, målning m.m.

Eskilstuna folkhögskolas verksamhet bygger på kultur. Kursutbudet omfattar estetisk verksamhet såsom konstkurser, "Textil utan gränser", "Recycling Design" – återbruk, samt sommarkurser med estetisk inriktning. Inom specialblocket kurser sker utveckling med stöd genom teaterövningar, och inom allmänna blocket med musik. I alla långa kurser är kultur en av de fundamentala delarna. Skolan har också ett galleri som visar f.d. deltagare som haft framgång i sina yrken och som fått en grund i skolans estetiska

utbildningar. Pågående konstkurser har utställningar, öppna för allmänheten under kontorstid. Skolan medverkar i och är en del av Eskilstunas kulturevenemang,

Nyköpings folkhögskola, en fri stiftelse, spelar sedan länge en roll i kommunens kulturliv. De många och attraktiva kulturcaféerna samlar stora skaror åhörare/deltagare, år efter år. Konstlinjen har under en lång rad år erbjudit kvalificerad utbildning, liksom utbildningen i läderhantverk som varje år attraherar många deltagare både på dag- och kvällstid. Skrivarkurserna ger plats åt de tysta pennorna. Här bedrivs framgångsrikt integrationsarbete tillsammans med somaliska och arabiska kvinnor, vilket ger en särskild roll i kulturutbyten och kulturförståelse.

Tillsammans med kommunala kulturskolor utgör studieförbunden en hörnpelare i svenskt musikliv. Tusentals cirklar för unga musiker svarar för en tillväxt i det som brukar kallas det svenska musikundret. Förutom fostran och möjlighet till musikalisk utveckling får många unga möjlighet till scenvana, musiktävlingar, hjälp att skriva sin egen musik och spela in sin egen skiva. Många unga dansare tar också sina första stapplande steg i studieförbundens regi. Studieförbundens verksamhet inom de praktiskt - estetiska områdena täcker in alla kulturyttringar, och ger människor möjlighet att praktiskt delta i kulturella aktiviteter. Många studiecirklar har dessutom den uttalade uppgiften att använda äldre hantverkstekniker, som ett led i att ta till vara vårt kulturarv. Studieförbunden erbjuder också allmänheten en mångfald kulturupplevelser i form av olika kulturprogram. Under 2010 genomförde studieförbunden i Sörmland tillsammans 5 455 kulturprogram med 361 190 deltagare!

Från Nynäsfesten 2010. Super Hot Giant Alien spelar i Fähuset.

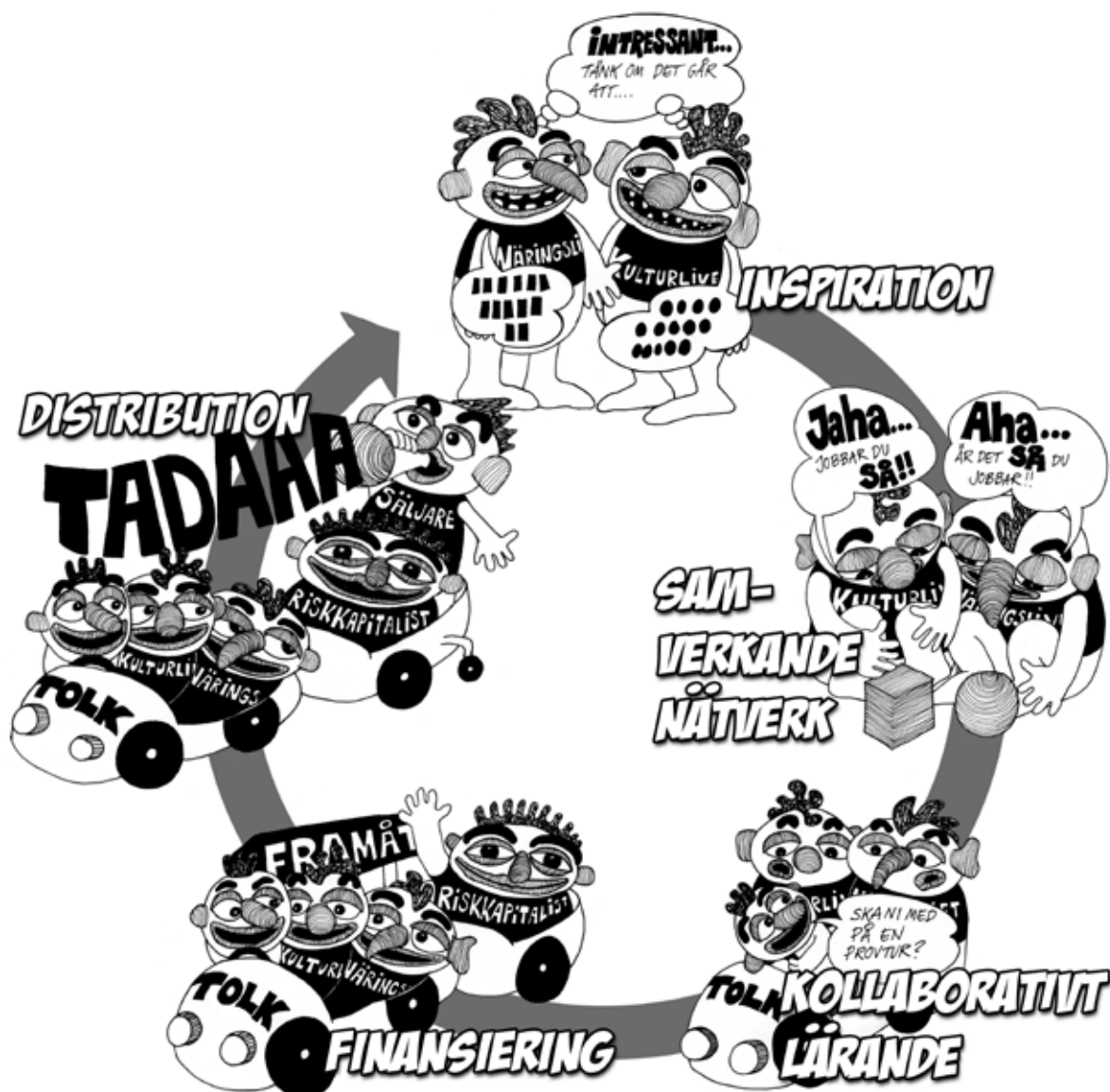
KREATIVA OCH KULTURELLA NÄRINGAR – KKN

I samverkan med Länsstyrelsen i Sörmlands län och Regionförbundet i Sörmland kommer Landstinget Sörmland att bedriva ett KKN-arbete under senare delen av 2011 och under 2012. Detta fullföljer strategiutvecklingsarbetet som genomförts under våren 2011. Arbetet finansieras av de tre samverkansparterna och medfinansieras av Tillväxtverket som ett led i satsningen på KKN-sektorns framtid.

Syftet med strategin för KKN i Sörmland är att skapa en gemensam regional ansats i regionens stöd för att främja tillväxt inom KKN. Vi vill med vår strategi;

- Uppnå en ökad kommersiell bärkraft i kreativa yrkesutövares och konstnärers verksamheter
- Sprida kännedom om konstnärers värdeskapande och kreativitet
- Stärka konstnärers kommersiella verksamheter
- Förenkla för myndigheter och instanser att arbeta med, stötta utveckling av och förenkla för KKN-relaterade affärskoncept

Strategins olika steg kan visualiseras så här:

Inspiration – vad finns och vad behövs?

Vår utgångspunkt är att KKN i Sörmland kan växa genom bred samverkan för att skapa god jordmån för människors kreativitet. För att branschen ska ta fart måste vi visa på dess värde och hur andra lyckats genom att kommunicera ut och visa upp vad som sker i Sörmland. På så sätt kan vi stimulera till samtal och dialog lokalt och regionalt.

- Under 2011-2012 utvecklar vi en samlade webbsida för KKN i Sörmland med syfte att underlätta inspiration och kommunikation mellan olika aktörer

Samverkande nätverk- hur agerar vi

Vi tar utgångspunkt i att kreativitet uppstår i gränssnittet mellan kultur och näringsliv, i relationer och kreativa krockplatser där korspollinering mellan individer i olika verksamheter och branscher blir centralt.

- Vi vill använda befintliga nätverk och mötesplatser och lägga på ytterligare en dimension till dessa men även arrangera egna mötesplatser för KKN.

Lärande samarbete – utveckla verksamhet och dra lärdomar av varandra

Kreativiteten i sin form måste få möjlighet att formas och paketeras för att få avsättning på en marknad. Detta ska ske i ett format som skärper och utvecklar tjänsten och som skapar mervärde. Lärande samarbete sker i projektform med intern/extern finansiering.

- Vi ska ta fram pilotmodeller för KKN projekt inom Kultur och hälsa, Kulturarvs KKN och utveckla mentorskapsprogram och modeller för affärsutveckling med utgångspunkt i gränsöverskridande lärande mellan kultur- och företagsaktörer.

Finansiering – hur kan vi finna nya former för att olika typer av resurser, projektmedel, kunskaper och idéer kan interagera för tillväxt inom KKN i Sörmland?

Hur välpaketerad en idé än är så behövs det oftast en finansiering för att ta det från koncept till säljbar tjänst eller vara. Det handlar om att skapa marknad genom dialog med upphandlande offentliga enheter, att inspirera näringslivet till inköp eller att få konsumenter att vara med och stötta framväxten av nästa tjänst. Nya finansieringslösningar kan också utvecklas genom att de regionala aktörerna utvecklar bättre samverkan och gemensamma prioriteringar inom ramen för

de medel och program som var och en redan förfogar över.

- Vi ska undersöka förutsättningarna för att ta fram en plattform för Crowdfunding inom KKN i Sörmland. Landstinget avser att genomföra ett test av Crowdculture-ett crowdfunding koncept.

Distribution – hur stöttar vi marknadskommunikation och sprider kunskap och erfarenheter av nya KKN tjänster och produkter?

Den röda tråden är att arbeta där energin uppstår och möjligheten finns, i motsats till att samla allt bara på en specifik marknadsplats. Vår stöd inom Distributionssteget ska ske på samma sätt, vi ska agera där energin och aktiviteterna finns, använda befintliga kanaler för distribution men även länka distribution till inspiration.

- Vi behöver skärpa omvärldsbevakningen av vår sörmländska KKN-sektor, så väl internt som externt. Distributionssteget är spridningsarbetet för KKN i Sörmland och en viktig bit för bl a de offentliga aktörerna att ansvara för. Bestpractice, erfarenhetsutbyten och spridning av kunskaper och erfarenheter regionalt, nationellt och internationellt.

SAMVERKAN AVSEENDE KULTURPLANEN OCH FRAMÖVER INOM LÄNET

I ett länsövergripande uppdrag innefattas ett samspel mellan olika aktörer, både på politisk, organisatorisk och kulturskapande nivå. Ett utvecklande kulturliv behöver en samsyn mellan de regionala och kommunala organisationerna för att säkerställa en plattform för kvalitativ konstnärlig förnyelse, kreativitet och kulturskarnas roll. Idag finns påbörjat arbete på de olika nivåerna, men det behöver förändras, förnyas och förbättras.

Samverkan mellan Landstinget Sörmland och kommunerna

Idag finns det mötestillfällen på såväl tjänstemannasidan som de politiska företrädarna. Några av dessa sker i gemensam form, de flesta var för sig. I arbetet med framtagande av denna plan har båda formerna använts, och det finns en efterfrågan om att fortsätta arbeta med kulturfrågorna på liknande sätt framöver. Flera av kommunerna har parallellt och/eller i anslutning till kulturplanarbetet startat genomlysningar av det kommunala kulturpolitiska programmet. Exempelvis bedriver Eskilstuna ett omfattande arbete med detta, Oxelösund har fortsatt utveckla dialogen med lokala aktörer, och också identifierat områden där samverkan på regional nivå kan vara aktuell. Fler kommuner har lyft upp kulturfrågorna på agendan, vissa omorganiserar kulturverksamheten för att uppnå bättre effekter och synergier. Strängnäs är ett exempel på detta, liksom Gnesta och Trosa där kulturens betydelse för den kommunala utvecklingen tas upp och ges utrymme i det kommunala arbetet.

För framtiden behöver det regionala kulturarbetet beröra alla nivåer inom både tjänstemannasidan och förtroendevalda. Detta för att plattformen ska förankras tydligt också i budget- och planeringsarbetet under perioden. Regelbundna avstämningar i lämpliga organ och mötesplatser behöver tas fram. Också de nuvarande mötena på kulturpolitisk nivå måste struktureras, så att en samsyn i planering och tid erhålls. Detta för att skapa bättre förutsättningar för resursanvändning, synergieffekter och samplanering, och ta fram möjliga gemensamma ekonomiska prioriteringar i länet, liksom att bredda finansieringen av kulturinsatser i länet.

- Vi föreslår därför två konferenser per år där regionala och kommunala företrädare kan mötas på alla nivåer för att föra en dialog om gemensamma kulturpolitiska frågor.
- Frågan om möjligheten till ett kulturparlament bör ses över och utredas

Ambitionen är också att gå in i ett samarbete med Landstinget i Västmanland och Örebro avseende det årliga kulturtinget, där olika aktuella kulturpolitiska teman tas upp. Detta riktar sig till förtroendevalda, tjänstemän och till företrädare för kulturinstitutioner. Syftet är att stimulera dialog och kunskapsutbyte mellan internationell, interregional, regional och kommunal nivå.

Samverkan mellan Landstinget Sörmland och kulturlivet

Under arbetet med kulturplanen genomfördes lokala och regionala möten. Det finns ett värde i att låta de olika områden mötas, befrukta varandra och tillföra kunskaper och kompetenser. Men samtidigt behöver de olika kulturområdena få tillfällen till fördjupning och mer arbete utifrån egna intressen. Vi ser behovet av att regionala och dellokala forum inrättas, ett exempel är formen kulturarvsforum, där särskilda avgränsade frågor kan tas upp. Dessa former kan göras periodiska eller behovsorienterade. Därutöver behöver vi mötesplatser för dialoger med civilsamhällets företrädare, och strukturen på dessa är en av frågorna som behöver bearbetas under det kommande året, så att rätt form kan uppnås.

- Vi föreslår därför att institutionerna regelbundet anordnar seminarier/workshops/forum.
- Vi föreslår också att mötesplatser för de olika kulturområdena träffas minst en gång per år för dialog om kulturarbetet i länet. Det berör exempelvis hemslöjd, bibliotek, kulturskola, museets samverkan med lokala museer, musikverksamheter samt folkbildningen.

Samverkan mellan Landstinget Sörmland och staten

I och med samverkansmodellen så övertar landstingen det regionala ansvaret för fördelning av statliga medel till kulturverksamhet. Men liksom tidigare sker en dialog med Kulturrådet, nu i huvudsyfte att tillse att den regionala kulturverksamheten följer de nationella kulturpolitiska

målen. Kulturrådets styrelse fattar beslut om fördelning av statliga medel till landstinget i form av statlig medfinansiering. Det är därför av vikt att dialogen hålls levande i fråga om utveckling, revidering och omarbetning av kulturplanen med Kulturrådet för att säkra att målen uppfylls och kulturplanen är tillämplig i detta avseende.

Liksom tidigare kommer särskilda utvecklingsbidrag att kunna sökas utanför samverkansmodellen, åtminstone under en period framöver. Det är ändå av värde att utvecklingsåtgärder sker i samverkan med det regionala kulturarbetet. Detta för att få synergier, ett bredare utbud och att kulturresurser kan tillvaratas. Lands-

tinget förutsätter därför att samråd alltid sker med den regionala nivån, i de fall särskilda utvecklingsbidrag söks utanför kulturplanens ram.

Vissa frågor behöver genomföras i tätt samarbete med Länsstyrelsen som statens representant, i synnerhet frågor om kulturmiljövård, KKN, hållbar utveckling, regionalt utvecklingsarbete m m. Även inom andra områden kan samverkan och samråd bli nödvändiga, inte minst inom mångfaldsarbete och integrationsfrågor. Former för att skapa kontinuitet och struktur för detta behöver därför tas fram under det kommande året.

Länet innehåller många varierande kulturuttryck, -möten och -mötesplatser. Kulturmiljövård, musik, dans, museiverksamhet och film är några.

KULTURPLANEARBETETS FRAMTIDA STRUKTUR I SÖRMLAND

Organisation

Ett absolut mål för det framtida arbetet med Sörmlandskulturplan är att en struktur som innebär samverkan, samråd och samplanering kan tas fram. Utöver de ovan föreslagna konferenserna, seminarierna etc, så kan en formaliserad form för hantering av samarbeten, samplanering, medfinansiering etc vara ett instrument för detta. Syftet är att säkerställa att delaktighet och engagemang erhålls från alla medverkande parter. Det förutsätts också att länets samlade resurser på alla nivåer kan tas i bruk och användas så effektivt som möjligt. För att uppnå en sådan aggregerad effekt behövs ett gemensamt ansvarstagande och ett strukturerat samarbete.

Den regionala strukturen som landstinget har idag bör därför kompletteras med samverkande parter, både på politisk och exekutiv nivå. En sådan form kan vara en regional referensgrupp, regionala arbetsgrupper för olika kulturområden eller gränsöverskridande områden, planeringsgrupper, särskilda sakkunniga eller annan form som kan identifieras stödja behoven.

Det är också viktigt att det fortsatta arbetet kan bereda tid för förankring, samråd och dialoger med alla parter, oavsett nivå. Detta gäller i synnerhet för frågor kring medfinansiering av kulturinsatser inom länet pga den långa planeringshorisonten, och frågor som behöver diskuteras i politiska forum.

En öppenhet kring kulturplanens arbete måste vara ett mål. Det ska vara transparent hur processen genomförs, hur insyn kan ges, och hur alla aktörer får del av resultat, dialoger och insatser. En webbaserad informationskanal behöver därför sättas upp, där all information kan delges berörda och intresserade, och där samverkande resursanvändning och planering kan få en plattform för att få ett ökat regionalt kulturutbud.

Ekonomiska ställningstaganden

Sörmland är i jämförelse med övriga län i Sverige det län som, näst Jönköpings län, mottar minst statliga kulturmedel per invånare (källa: SCB). Det är anmärkningsvärt inte minst med tanke på det breda utbud som erbjuds, de satsningar som görs och den rika kulturflora som finns i länet. Det är Sörmlands förhoppning att detta kan rättas till under de kommande åren.

I bilaga redovisas den ekonomiska fördelningen av medel till de olika verksamhetsområdena, båda avseende statlig, regional, kommunal eller

Musik Direkt 2010, bandet New Foundation i länsfinal.

annan finansiering för 2010 och budgetram 2011. För 2012 har en ramutökning avseende landstingets budget till den regionala verksamheten föreslagits, omfattande en 2 procentig uppräknings till respektive kulturområde, samt därutöver 1,2 Mkr att fördela till verksamheterna inom kulturplaneområdet enligt särskild ordning.

Det är av vikt att konstatera att statlig medfinansiering förutsätter dels att nationella kulturpolitiska mål uppnås, och dels att kriterierna för dessa uppfylls. En grundpelare i finansieringen av kultursatsningar är också att det förutsätts en delfinansiering om minst 50 procent från region, kommun eller annan part, om en statlig medfinansiering ska bli aktuell. För de kommande åren är det därför nödvändigt att samarbeta kring utvecklingsområden och framtida nya satsningar så att en bred finansiering uppnås. Då den regionala och kommunala budgetprocessen har lång framförhållning, så är det angeläget att en sådan samarbetsprocess kan påbörjas omgående. Det är också ett incitament för att se över resursanvändningen mellan kommuner, och mellan kommuner och den regionala nivån. Men också frågan om annan finansiering än offentlig behöver bearbetas. Det kan ske genom stiftelser, ideella strukturer eller näringslivet. Inte minst kan erfarenheter från KKN-projektet (se avsnitt ovan) ge kunskaper och erfarenheter som kan tas tillvara i det arbetet. Det är dock viktigt att se de olika kulturuppdragen som självstän-

diga och oberoende, för att kulturlivet ska bibehållas brett och med sina egna särarter och specifika uppdrag.

För de närmaste åren kommer möjligheten att hos Kulturrådet söka särskilda utvecklingsbidrag för satsningar att kvarstå. Detta bör dock ske via den regionala kulturplanen, för att samverkan och samordning ska kunna upprätthållas.

För den kommande perioden ser Sörmland ett behov av ökad statlig medfinansiering, såväl inom utvecklingen av det kulturutbud som finns, som det som initieras och behöver genomföras. Sörmland vill också särskilt lyfta fram det framtida behovet av medfinansiering för områden som:

- Forskningsarbetet kring Sörmlandsmodellens effekter för barn och unga
- Utveckling av en bredare Sörmlandsmodell som täcker fler områden av kulturlivet än dagens etablerade
- Fungerande lösningar i form av främjande verksamhet för arrangörer, skapandeskola och kulturskola

Kring detta vill Sörmland inleda en dialog med både Kulturrådet och länets kommuner.

Slöjdhappening inom ramen för Sörmlands museums och Hemslöjdsföreningen Sörmlands projekt Do It Yourself hantverksaktivism vid Springpride, våren 2011 i Eskilstuna.

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Eftersom landstinget fördelar statlig medfinansiering enligt samverkansmodellen ska också landstinget följa upp och redovisa resultaten, hur medel använts och vilka effekter som har uppnåtts. Denna uppföljning ska göras för det egna behovet, för Kulturrådet och för den nya Myndigheten för kulturanalys. Denna myndighet kommer att ha en annan roll än Kulturrådet men ett samarbete med såväl Kulturrådet som analysmyndigheten krävs för att uppföljning och utvärdering av modellens effekter ska bli framgångsrik. I dagsläget finns det inte en helt samlad bild över den slutliga utformningen av vad som kommer att efterfrågas och hur uppföljningsmallar ska utformas..

Sörmland kommer att arbeta med att integrera uppföljnings- och utvärderingsmått som behövs för myndigheterna med de mått, former och verktyg som behövs för egen uppföljning, analys och utvärdering. Vissa av de områden som finns i kulturplanen kommer att fordra särskilt arbete, såsom behovet av en strukturerad forskning kring Sörmlandsmodellens resultat och effekter. Där behövs med säkerhet ett samarbete med Myndigheten för kulturanalys, för att säkerställa att resultatet av en sådan forskning kan hanteras med korrekta slutsatser. Detta för att kvalitets-säkra det förändringsarbete som kan bli följden av forskningen. Andra områden, såsom perspektiv och åtaganden inom ramen för landstingets styrning, behöver jämkas samman med annan verksamhet inom området utifrån de perspektiv som används.

Den framtida utvecklingen av utvecklingsområden och aktiviteter fordrar en samverkan och samarbete med kommuner och civilsamhällets aktörer. Som ett led i detta bör också former, mått och verktyg för uppföljning och utvärdering anpassas i samråd med dem.

Landstinget ansvarar för den regionala kulturplanen, och samverkansmodellen kan ge större möjligheter och variationer för den regionala nivån i utformningen av denna. Kravet från staten är att arbetet med kulturplanen ska ske i samverkan med kommunerna och efter samråd med länets kulturliv/civilsamhället. Uppföljningen behöver därför visa hur arbetet i samverkansprocessen har påverkat utformningen av den regionala planen och kulturlivets innehåll på regional, kommunal och lokal nivå. Hur samspekar de föreslagna regionala prioriteringarna i förhållande till de nationella kulturpolitiska målen? Hur påverkas regionala och kommunala mål av arbetet i samverkansmodellen? Hur tillvaratar alla nivåer i länet kulturskapares kunskaper, kompetens och kreativitet? Vilka former ska vi ha för vår uppföljning så att dessa frågor kan besvaras korrekt? En del strukturella förslag nämns ovan, andra behöver tas fram i dialog med berörda parter under de kommande åren.

Inom ramen för nationell och interregional samverkan avser Sörmland att på bästa sätt både bidra till och ta tillvara erfarenheter och resultat från andra regioner som arbetar enligt kultursamverkansmodellen. Detta kan ske i SKL:s regi, eller i regional samverkan som redan finns inom det fyrlänsarbetet som pågår inom kulturområdet. De resultat och effekter som Kulturrådet och Myndigheten för kulturanalys kommer att få fram och redovisar ska självklart finnas med i analysunderlaget i Sörmland. De gemensamma erfarenheterna ska användas vad gäller kultursamverkansmodellen.

